

InfoBIZ

UKRAINE

№ 32 (III квартал 2017г.)

Geschichte und Heimatkunde

История и краеведение

Вестник Информационно-образовательного центра
BIZ в Украине

Уважаемые читатели!

32 выпуск информационного вестника «InfoBIZ-Ukraine» посвящен теме - «История и краеведение».

Для общественных немецких организаций Украины – историческое направление является неотъемлемой частью их деятельности. Мы уверены в том, что для воспитания толерантного отношения друг к другу в нашей многонациональной стране необходимо изучение истории разных культур и народов. В обществе, не отягощённом знаниями истории, будет расти ксенофобия и национальная рознь.

Народ, забывший свою историю, теряет смысл своего существования и растворяется среди других народов. Каждый человек должен не только знать историю своей семьи, своего рода, но и знать историю своего народа, историю культуры, историю человечества. Только тогда он сможет вполне осознать своё историческое место в череде поколений и глубже уяснить смысл собственного существования.

В одном выпуске журнала невозможно осветить всевозможные аспекты данной темы, раскрыть славный и многострадальный вековой путь истории этнических немцев в Украине, их вклада в развитие государственности страны. И поэтому, мы остановимся на некоторых важных исторических событиях, которыми богат этот год: 500-летие Реформации; 250-летие кирхи Святой Екатерины в Киеве; выборочно представим краеведческие материалы по немецкой истории городов Одессы, Киева, Бердянска. Благодаря самоотверженной исследовательской работе полковника юстиции Андрея Ивановича Амонса - вспомним о нераскрытых трагических страницах репрессированных и расстрелянных в Быковне.

Знание своей истории и истории в целом - учит рассудительности и мудрости, воспитывает любовь к Родине, патриотизм. Познание истории помогает по-новому взглянуть на мир, повлиять на будущее страны. Без знания и умения анализировать прошлое, нельзя до конца понять происходящее.

Накануне важного для всех нас исторического события – 6 Съезда немцев Украины, мы этнические немцы Украины испытываем гордость за своих предков, за то, что они внесли свой вклад в становление и развитие современного общества, укрепление государства.

И как сказал академик Д.С. Лихачев: «Чувство Родины нужно заботливо возвращать, прививать духовную оседлость. Если не будет корней в ...родной стороне - будет много людей, похожих на иссушенное растение перекати-поле».

До новых встреч!
Главный редактор,
руководитель BIZ в Украине
Людмила Коваленко-Шнайдер
и команда «BIZ-Ukraine»

Die Übersetzung ins Deutsche von:
Kevin Walther
Sprachassistent

Auf Wiedersehen und bis bald!
Hauptredakteurin
Leiterin BIZ in der Ukraine
Ludmilla Kowalenko-Schneider
und Team „BIZ-Ukraine“

Sehr geehrte Leser!

Die 32. Ausgabe des Infoanzeigers „InfoBIZ-Ukraine“ ist dem Thema „Geschichte und Heimatkunde“ gewidmet.

Für gesellschaftliche deutsche Organisationen ist Geschichte ein untrennbarer Teil ihrer Tätigkeit. Wir sind sicher, dass das Erlernen der Geschichte verschiedener Kulturen und Völker sehr wichtig für die Bildung von toleranten Beziehungen untereinander in unserem multinationalem Staat ist. In einer Gesellschaft, die im Bereich Geschichte ungebildet ist, werden Xenophobie und nationale Streitigkeiten immer weiter zunehmen. Das Volk, das seine Geschichte vergessen hat, verliert den Sinn seiner Existenz und verschwindet zwischen

anderen Völker. Jeder Mensch muss nicht nur die Geschichte seiner Familie oder seines Stammes kennen, sondern auch die Geschichte seines Volkes, die Geschichte seiner Kultur und die der Menschheit. Nur dann kann man sich seinen Platz in der Geschichte der Generationen voll besinnen und den Sinn seiner Existenz tiefer verstehen.

Man kann in einer einzigen Ausgabe nicht alle Aspekte des ruhmreichen und schmerzvollen hundertjährigen Weg der Geschichte der ethnischen Deutschen in der Ukraine und ihren Beitrag in der Entwicklung der Staatlichkeit dieses Staates behandeln. Und deshalb setzen wir auf einige wichtige historische Geschehnisse, die in diesem Jahr sehr zahlreich sind: 500 Jahre Reformation, 250 Jahre Kirche der heiligen Katharina in Kiew, teilweise zeigen wir heimatkundliche Materialien über die Geschichte der Deutschen in Odessa, Kiew, Berdjansk. Dank der aufopfernden Forschungsarbeit des Oberstleutnants der Justiz, Andrej Iwanowitsch Amons, werden wir an nicht veröffentlichte, tragische Seiten der Verfolgten und Erschossenen in Bykownia erinnern. Das Wissen eigener Geschichte und Geschichte im Allgemeinen lehrt Weisheit und Bedächtigkeit, erzieht Liebe zur Heimat, den Patriotismus. Ohne die Kenntnisse und die Fähigkeit die Vergangenheit zu analysieren, kann man das Geschehene nicht im vollem Ausmaß verstehen.

Kurz vor dem für uns so wichtigen historischen Ereignis, den 6. Kongress der Deutschen in der Ukraine, sind wir als ethnische Deutsche stolz auf unsere Vorfäter, weil sie ihren Beitrag an der Entwicklung der modernen Gesellschaft und die Stabilisierung des Staates geleistet haben.

Und wie der Akademiker D.S.Likhatschow sagte: „Das Gefühl der Heimat muss pfleglich wachsen und bringt gesellige Sesshaftigkeit mit sich. Wenn es keine Wurzeln in der Heimat geben wird, wird es viele Menschen geben, die der Pflanze „Rispengipskraut“ ähneln“.

Содержание выпуска

- 3 500-років Реформації**
- 3** Вплив Реформації та її наслідки
- 7 Про німецький Київ**
- 7** 250 років Лютеранській кірсі (церкві) святої Катерини у Києві
- 9** Німецький внесок в архітектуру Києва
- 12 О немецкой Одессе**
- 12** Немецкие ремесленники в Одессе
- 15** Немецкие архитекторы в Одессе
- 17 Изучая историю - изучаем язык!**
- 17** Übungsmaterialien zum Thema „Die Schwaben-Kolonien bei Berdjansk“ • GRAMMATIK: Formen des Passivs • Partizip I und Partizip II in Adjektivfunktion • Infinitivsätze mit „...zu“, „um...zu“ • Nebensätze mit „dass...“
- 25 Трагические страницы нашей истории**
- 26** Быковнянские захоронения киевских немцев. К 80-й годовщине Сталинских репрессий в Украине

500-років Реформації

Вплив Реформації та її наслідки

500 років відділяють нас від події, яка вплинула не лише на розвиток Європи, а й сягнула далеко за її межі. Назва цієї події – Реформація і містить вона кілька значень. Передусім це релігійно-політична течія, це також нове віровчення, це рух до змін і оновлення церкви, а для протестантів всього світу це свято, яке почало відлік з 1517 року.

Проте Реформація це не подія одного дня, а результат багатовікового духовного пошуку віруючих. В період Середньовіччя церква досягла найвищої могутності і впливала не тільки на релігійні, а й на політичні рішення всієї Європи, нехтуючи при цьому духовними потребами віруючих, які шукали порятунку в царстві небесному. Вищі церковні ієрархи більше претендували на політичну владу і дбали про власне збагачення, аніж про духовні пошуки. Таким чином церква постала перед потребою оновлення, бо люди розпочали власний пошук духовних заповідей, спираючись лише на Біблію. Але церква переслідувала проповідників за будь-яку нову ідею і оголошувала їх єретиками, а потім передавала суду інквізиції. Так, наприклад, Ян Гус, чеський проповідник, був спалений в 1415 році на вогнищі інквізиції.

На фото: Ян Гус

Першими ідеологами Реформації були радикально налаштовані таборити в Королівстві Чехія, що була у складі Священної Римської імперії. Вони стверджували ідею-вчення про безпосереднє спілкування душі віруючого з Богом і для цього, на їх думку, не потрібна була церква, як проміжна ланка-посередник. Вони заперечували пишний католицький культ, церковні таїнства, а дехто з них навіть християнські святині і обряди не біблейського характеру. Джерелом віровчення прихильники Реформації вважали лише священне письмо – Біблію і, на відміну від католиків, заперечували священний переказ. В 1427–1430 рр., очолювані Яном Жижкою, вони здійснили ряд походів на німецькі герцогства, що підірвало економіку цих країн, а в 1433 році до Східної Словаччини і Балтійського узбережжя. Як наслідок, в ході Реформації, поряд з католицизмом і православ'ям, виник ще один напрям християнства – протестантизм.

На фото: Ян Жижка

В свою чергу, як один з основних напрямів протестантизму, виникло лютеранство за ім'ям його основоположника з Німеччини – Мартіна Лютера, доктора богослов'я Віттенбурзького університету і ченця Августинського ордену.

Його ще називають в історії Великим реформатором, бо саме його тези лягли в основу нового віровчення – лютеранства. В 1517 році М. Лютер наважився вивісити 95 тез на воротах Замкової церкви в Віттенбурзі. В своїх тезах він піддав критиці уявлення Католицької церкви про спасіння душі, а особливо торгівлю індульгенціями, коли людей переконували, що за гроші можна потрапити до небесного раю. За його вченням, Бога варто шукати не в затворницькому способі життя і зреченні всього мирського, а в родині, роботі, щоденній праці. Нове віровчення проголошувало про рівність усіх людей перед Богом. З християнських таїнств визнається лише хрещення (шляхом обливання водою немовлят) і причащення. Представники лютеранства, очолювані М. Лютером, вимагали вилучення церковного землеволодіння, скасування складної церковної ієрархії, чернецтва, спрощення культу богослужіння, заперечення вшанування ікон, культу «святих» і, що особливо важливо, проводити богослужіння рідною мовою, а не латиною. В середні віки жителі Європи, здебільшого були неграмотні, а для церкви латина була засобом контролю над словом Божим, бо латиною могли читати лише священники і слово Боже можна було почути лише з їх вуст. Надати людям можливість читати Біблію рідною мовою – це було важливою ключовою позицією міркувань М. Лютера. Така ідея реформації, а з латини це слово перекладається як виправлення, відновлення, знайшла відгук і підтримку серед багатьох віруючих. Реформатори існували і до М. Лютера, але успіху вони не досягли.

В середині XV ст. було винайдено книгодрукування. І це нововведення виявилось винятково важливим для поширення протестантських ідей. Внаслідок реформаційного руху в 1519 році

німецькі землі поділилися на протестантське і католицьке віровчення.

Зміст обнародованих тез М. Лютера дійшов і до Папи Римського, який змушений був якось вплинути на ситуацію. В зв'язку з цим, в 1521 році М. Лютера викликали на велику раду – Вормський райхстаг, який відбувався під керівництвом імператора Священної Римської імперії. Імператор, під тиском з боку германських курфюрстів, які мріяли позбутися Папського впливу, був змушений надати підтримку М. Лютеру, принаймні вільне пересування по місту. Тому на раді М. Лютер з притаманною йому впевненістю відповідав на питання присутніх і захищав кожну зі своїх тез, викладених в книгах. Його оголосили еретиком і його доля була майже вирішена. Але після засідання ради М. Лютера викрали по дорозі і далі його переховував курфюрст Саксонії. Саме в його замку М. Лютер зміг продовжити роботу над перекладом Біблії, яку успішно завершив.

На фото: Мартін Лютер

Реформація дала поштовх утворенню нової держави в Європі. Під час подорожі Німеччиною Великий магістр Тевтонського ордену Альбрехт з династії Гогенцоллернів познайомився з М. Лютером. Певно Великий реформатор справив на нього враження, бо Альбрехт публічно підтримав Реформацію в промові в Нюрнберзькому райхстазі в 1522 році і сам перейшов в лютеранство. Саме за порадою М. Лютера, в

1525 році Альбрехт проголосив духовну державу Тевтонського ордену, підпорядковану Папі Римському на світське, спадкове герцогство, залежне від Королівства Польського, яке дістало назву Пруссія. Офіційною релігією Пруссії проголошувалося лютеранство. В 1529 році на Швейцарському сеймі група німецьких курфюрстів та представників міст підписала так звану Протестацію (звідси назва) – протест проти більшості про обмеження розповсюдження в Німеччині лютеранства. Надалі протестантськими почали називати всі нові церковні напрями, що відкололися від католицизму в ході Реформації. Нові течії протестантизму поширювалися в Швейцарії та Німеччині (кальвінізм), в Англії (англіканська церква). Відповідно до Аугсбурзького миру 1555 року, в Священній Римській імперії було прийнято принцип: «Чиє правління, того і віра». Кожний князь і його князівство у складі імперії отримали право сповідувати ту віру, яку він вважав істинною. В 1602 році утворилася Ліга захисту протестантизму, а в 1609 році у відповідь – Католицька ліга. І, нарешті, після закінчення в Європі Тридцятилітньої війни, за Вестфальським миром 1648 року, в Німеччині було зрівняно в правах кальвіністів (реформаторів) з католиками і протестантами.

Реформація вплинула не лише на виникнення нової християнської конфесії. Поряд з цим традиційні конфесії католицька і православна змушені були переглянути свої світогляди і це привело до оновлення церкви. Що ж відбувалося в той період на українських землях, які були у складі Великого князівства Литовського, а після Люблінської унії у складі Речі Посполитої? Вплив німецької Реформації на греко-православну церкву був сильним. В Литву та на українські землі проникали протестантські вчення.

Їх протекторами з 1553 року були Микола Радзивілл Чорний, канцлер Великого князівства Литовського, та його двоюрідний брат – Микола Радзивілл Рудий, гетьман Великого князівства Литовського. За ними пішли окремі шляхтичі, але реформаційне вчення не знайшло широкої підтримки серед народу. Позитивним наслідком реформаційного руху стало пробудження інтересу до рідної мови, поява перекладів святого письма на руську мову, наприклад, Пересопницького євангеліє 1556–1561 рр. В м. Несвіжі, в замку князів Радзивіллів, була заснована ними друкарня. Протестанти відкрили в Польщі і Литві школи, до яких охоче йшли українці. Це були гімназія та академія в Ракові (Польща), а також школи в Дубні, Хмільнику (тепер Хмельницький) та інших містах. Проте розвиток Реформації в Литві та на українських землях був спинений натиском з боку Католицької церкви.

На фото: М.Радзивілл Чорний

Для боротьби з протестантизмом Католицька церква заснувала в 1534 році орден Єзуїтів – організацію, якій вдалося об'єднати видатні інтелектуальні сили і взяти у свої руки виховання молоді за допомогою відомих педагогів. У боротьбі за піднесення Католицької церкви єзуїти взяли за приклад протестантів, тому Польща та Литва вкрилися мережею єзуїтських шкіл. Серед єзуїтів було чимало освітян, які заснували школи у Вільно, Львові, Кам'янці, Вінниці, Фастові, Острозі, Новгород-Сіверському та інших містах.

До тих шкіл охоче ходили діти греко-православних, які разом з наукою виносили з них католицькі переконання. Єзуїти проникали у вищі верстви суспільства, ставали духівниками, опікунами. Польський король Стефан Баторій охоче взяв єзуїтів під свою опіку.

На фото: Стефан Баторій

Активним послідовником реформаційних течій був Петро Гамрат Сулима (1487–1545). Як Генеральний вікарій Королівства Польського, П. Сулима під впливом протестантської Реформації, сприяв розвитку і поширенню цього нового вчення шляхом реформування релігійного навчання, зокрема в місцевих адміністраціях католицьких церков. Свою активність він проявляв не тільки в політичному житті держави, він подвоїв її в діоцезах, взявши на себе турботу про мирян. Серед шляхти Речі Посполитої тих часів було чимало лютеранів та реформаторів. Налякані подіями Варфоломіївської ночі в Парижі, на польському сеймі в 1574 році було заборонено в межах Речі Посполитої будь-які релігійні переслідування та інквізицію. Ще більше уваги приділяв єзуїтам король Сигізмунд III (1587–1632 рр.) – їх вихованець. При дворі короля був видатний оратор, єзуїт і придворний проповідник Петро Скарга. Ревний захисник католицизму, він став одним з ініціаторів укладення Брестської унії в 1596 році, внаслідок якої, на території Речі Посполитої та на більшій частині українських і біло-

руських земель, об'єдналися греко-православна церква з римсько-католицькою, що означало визнання унією зверхність Папи Римського. Але простий народ так і не зрозумів головної мети Брестської унії і на кілька століть церковні уподобання стали причиною ворожнечі між людьми фактично єдиної держави і спільної православної віри.

На фото: Петро Скарга

Підводячи підсумки з впевненістю можна констатувати, що Реформація змінила світ, принаймні в Європі. В деяких країнах це державне свято, в деяких церковне, але ця подія дуже важлива для християнського життя. Протестантизм поширений у скандинавських країнах та Балтії, а також в Німеччині, Швейцарії, Великобританії, США та багатьох інших.

Л. Сулима, історик-публіцист
член товариства німців
ЦНК «Widerstrahl»

Про німецький Київ

Майже 100 років тому автор путівника по Києву Костянтин Широцький зазначав: «Німці, які оселилися в Києві, створили цілу епоху в розвитку цього міста: вони засновували тут аптеки, фабрики, були першими професорами в університеті, акторами, типографами, архітекторами, адміністраторами»

250 років Лютеранській кірсі (церкві) святої Катерини у Києві

Хоча прийнято вважати, що німецькі поселенці з'явилися на українських землях в період правління імператриці Катерини II, проте історичні джерела свідчать інше, що німці населяли українські землі ще до часів Київської Русі. Німецькі поселенці принесли з собою не лише власну мову та культуру, а й звісно ж, нове віровчення – лютеранство.

Перші писемні згадки про німецьку громаду Києва викладено в книзі «Истории жизни и путешествий» Йоганна Якоба Лерхе, яка була опублікована в Галлі в 1791 році. Проте головним джерелом для історії німецької громади слугує книга Ніколауса Неезе «История евангелическо-лютеранской церкви и общины в Киеве», видана в Києві в 1882 році німецькою мовою. Першим місцем поселення німців у Києві став Поділ. І це не дивує, адже серед німців було багато ремісників. Там на Подолі німець Гайтер відкрив першу аптеку в місті, вона збереглася дотепер і відома як аптека-музей. Пізніше його зять Георг Бунге теж аптекар став засновником лютеранської громади. Оскільки спочатку німецька громада Києва була малочисленою, перші богослужіння розпочалися 5 серпня 1767 року в садибі аптекаря. А пізніше на вул. Спаській в 1794–1795 рр. було зведено невелику дерев'яну кірху на честь святої Катерини.

Проте жахлива пожежа, яка сталася у Києві в 1811 році знищила понад тисячу будівель, вигоріла майже половина міста. В полум'ї пожежі зникла і

кірха святої Катерини. На прохання німецької громади та за підтримки Київського губернатора Миклашевського, міська влада надала під забудову ділянку землі на Печерських Липках. 25 червня 1812 року на вул. Графській (тепер вул. Лютеранська) було закладено нову німецьку лютеранську євангелічну кірху, а район помешкань німців почали називати німецькою слободою або німецькою гіркою. Тривала війна з наполеонівською Францією і коштів катастрофічно не вистачало. Тому церковні старости змушені були піти на виняткові заходи, а саме – закласти власні будинки у заставу з тим, щоб у такий спосіб добудувати церкву. З історичних джерел відомо, що інтер'єр церкви відрізнявся незвичайною світлістю і простотою, а прикрашали кірху лише зображення апостола Павла і портрет Мартіна Лютера.

Німецька громада давно виношувала ідею звести міцну будівлю церкви, навіть були зібрані кошти. Задумане вдалося втілити, коли до Києва приїхав архітектор-лютеранин Іван Штрот. Заслухавши прохання громади, архітектор, відмовившись від оплати, в короткий термін надав одиноріччю власний проект кірхи. Будівництвом та внутрішнім оздобленням кірхи займався німець Павло Шлейфер. Сучасна церковна будівля була закладена 19 липня 1855 року, а 4 серпня 1857 року її освятили. Кірха не змінила свої первісні особливості у формі спрощеного готичного стилю. В «Описании Киева» (1868) Закревський писав про лютеранську кірху: «Готичного стилю кірха відріз

няється витонченістю, особливою світлістю і тією важливою зручністю, що в ній слова проповідника можуть лунаати у найвіддаленіші куточки дуже звучно і виразно». Кірха відзначалася чудовою акустикою і мала орган, подарований Кельном, купцем першої гільдії. Поряд з кірхою відкрилося лютеранське училище, навчання в якому проводилося німецькою мовою. Члени німецької громади створили «Товариство співу» (Київське співоче товариство). Діяв хор та симфонічний оркестр. З часом вул. Графську було перейменовано на вул. Лютеранську.

На фото: Лютеранська кірха 1905 рік

Після Жовтневої революції 1917 року та громадянської війни для лютеранської громади настали важкі часи. Розпочалися гоніння на духовенство. В 1937 році були заарештовані останні пастирі. А через рік громаду було ліквідовано, а кірху зачинено. Будівлю кірхи використовував клуб воєвничих атеїстів. Потім тривалий час в ній розміщувався склад. З 1973 року в будівлі перебувала дирекція Музею народної архітектури та побуту. Тут також розміщувалися виставкові зали і фондосховище. Внаслідок 60-річного використання приміщення кірхи було повністю спотворене, а інтер'єр втрачено. В минулому велика світла і простора будівля

була розмежована на невеличкі кімнатки. А після Другої світової війни було знищено і будинок пастиря, який був навпроти кірхи.

Відродження лютеранської громади почалося тоді, коли України стала незалежною. На початку 1990-х рр. було відроджено діяльність лютеранської громади, а в 1998 році повернули приміщення кірхи. В 2000 році після повної реконструкції відкрилася лютеранська кірха святої Катерини. Сьогодні німецька євангелічно-лютеранська громада в Києві є гідною спадкоємицею старої німецької євангелічної громади в Києві. В 2007 році лютеранська громада відзначила свій 240-річний ювілей. В 2014 році в приміщенні кірхи надавали допомогу пораненим учасникам Революції Гідності. Сьогодні лютеранська кірха святої Катерини це діючий духовний храм і місце єднання членів німецької громади Києва.

На фото: сучасний вигляд кірхи

На фото: внутрішній вигляд кірхи

Л. Сулима, історик-публіцист
член товариства німців
ЦНК «Widerstrahl»

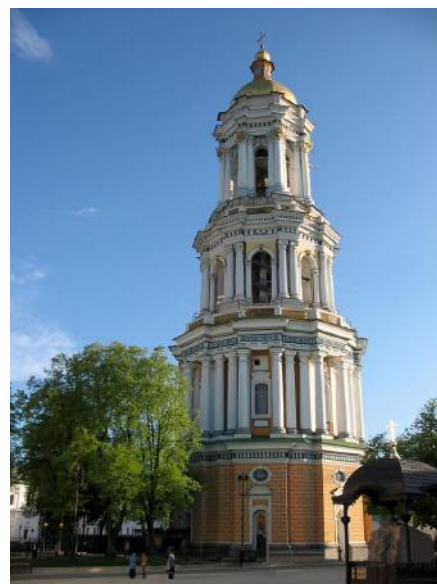

Німецький внесок в архітектуру Києва

В рамках цього допису розглянемо лише невелику наочну частину німецького спадку в Києві – внесок архітекторів, будівельників та інженерів.

Навіть сучасний Київ важко уявити без створених за проектами архітекторів німецького походження Великої Лаврської дзвіниці, будинку невітшної вдови, будівель «Мистецького Арсеналу», Національної опери в Україні, театру імені Івана Франка, Володимирського собору, колишнього ресторану «Лейпциг», прибуткових будинків так званого «Київського Парижу», корпусів Київського політехнічного інституту, мосту Патону, фонтанів, створених за проектом Шіле, пам'ятника Святому Володимирі. А 100 років тому Київ прикрашали також побудовані німецькими архітекторами будинок міської думи, цирк «Гіпо-Палас», готель «Континенталь», спроектований Амандом Струве залізничний міст та багато інших споруд, що визначали обличчя міста або стали його «кулісами». Вагомим є також внесок архітекторів, цивільних, військових і губернських інженерів, техніків-будівельників німецького походження в озелення та інфраструктурні проекти Києва.

року для спорудження Великої Лаврської дзвіниці. Окрім Великої дзвіниці у місті за його проектами побудовано браму Заборовського, будинок намісника Києво-Печерського Лаври, 1-й поверх галереї зі входом до Антонієвих печер та келій та ймовірно галерею з підпірним муром на Ближніх печерах. За проектом Шеделя надбудовано 2-й поверх старого академічного корпусу Києво-Могилянської академії. Архітектор очолював роботи з реконструкції й надбудови митрополичого будинку та 2-го і 3-го ярусів дзвіниці Софійського собору.

На фото: Велика Лаврська дзвіниця (Г.Й. Шедель).
Фото: wikipedia.org

Коли Велику Лаврську дзвіницю було зведено, Шедель написав німецькою: «Тебе, мій величний витвір, створений завдяки моїй уяві та енергії, радісно вітатимуть наші нащадки».

На фото: «Софіївський монастир у Києві». Акварель М. Сажина. 1840-ві рр. На акварелі зображено дзвіницю у тому вигляді, в якому її надбудував Г.Й. Шедель.
Джерело іл.: sofivskiy-sobor.polnaya.info

Архітектори, цивільні, військові й губернські інженери, техніки-будівельники німецького походження (або які за деякими даними мають німецьке походження) та пов'язані з Києвом:

– Рудольф Богданович Бернгард	– В. Краузе
– Едуард (Едуард-Фердинанд) Петрович Брадман	– Андрій (Андрій-Фердинанд) Кіндратович Краусс
– Володимир Ейснер	– Макс Лауфер
– Федір Федорович Ессен	– Роберт-Фрідріх Мельцер
– Василь Васильович Ганке	– Карл Опперманн
– Адольф-Фрідріх Карлович Геккер	– Олександр Опперманн
– Федір Романович Гешвенд	– Євген Оскарович Патон
– Олександр фон Гоген	– Аманд Єгорович Струве
– Георгій Павлович Гольц	– Едуард Іванович Тоттлебен
– Андрій Леонтієвич Гун	– Готфрід Йоганн Шедель
– Ієронім Севастьянович Кітнер	– Олександр-Петро-Адріан Якович Шіле
– Максиміліян (Максим Ієронімович) Кітнер	– Карл Фрідріхович Шиман
– Мартін Васильович Клуґ	– Георгій Павлович Шлейфер
– Збігнев Леонтієвич Кляев	– Павло Іванович Шлейфер
– Федір Карлович Кнорре	– Віктор Олександрович Шрьотер
– Кольман	– Іван Васильович Штрим

Згадаймо лише про деякі з відомих будівель та споруд Києва, створених завдяки німцям.

Архітектор Готфрід Йоганн Шедель (1680-1752 рр.) приїхав до Києва 1731

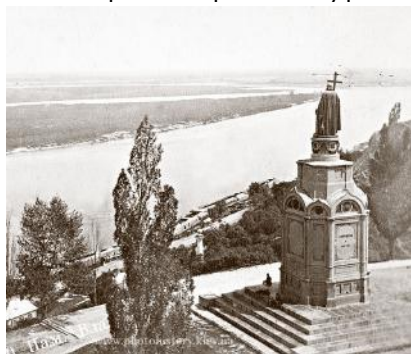
Будівля Старого Арсеналу зведена у 1784-1801 рр. за проектом генерал-поручика артилерії Івана Івановича (Йоганна) Меллера за походженням з «німецької нації міщан лютеранського закону». Меллер склав перший «правильний план» (креслення виробничого комплексу Арсеналу) і зазначив про-рочо: «Прийде час, і ви побачите, що я побудував цю будівлю не для фортеці, а для людей». За іншими даними автором проекту був німецький архітектор та інженер Карл Йоганн Шпекле.

На фото: Будівля Старого Арсеналу. Джерело іл.: artarsenal.in.ua

Спільно із О. Шуваловим І. Меллер розробив один із перших проектів реконструкції Києва на регулярній основі, затверджений 1787 р. Згідно з проектом «наказувалося все місто зосередити на висотах, починаючи від Печерської фортеці до Старого Києва. Туди повинні були поступово переселитись подільські мешканці».

Статую пам'ятника князю Володимирі (1853 р.) побудовано за планами архітектора Василя Демут-Малиновського, постамент – згідно з пропозицією архітектора Олександра Тона. Остаточним виконанням у бронзі та встановленням пам'ятника керував архітектор Петер Клодт фон Юргенсбург.

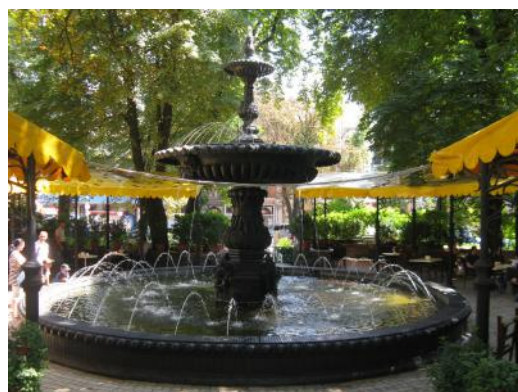
На фото: Пам'ятник князю Володимирі. Джерело іл.: photohistory.kiev.ua

Цьогоріч виповнилося 160 років з моменту побудови церкви святої Катерини (1855-1857 рр.). Архітекторами, залученими в проектування та будівництво лютеранської кірхи були Іван Васильович (Йоганн Вальдемар) Штром та Павло Іванович (Пауль) Шлейфер.

На фото: Церкви святої Катерини (лютеранська кірха).
Фото: oldcards.kiev.ua

Розроблені за архітектурним проектом Олександра Яковича Шіле фонтани стали справжньою окрасою київських площ, парків та скверів.

На фото: Фонтан в Золотоворітському сквері (проект О.Я. Шіле). Фото: Павло Мядзель

Значну роль у стрімкій розбудові Києва на межі XIX-XX ст. відіграв цивільний інженер, архітектор, підприємець, громадський діяч Георгій Павлович Шлейфер (1855-1913 рр.). Як голова будівної комісії Думи, член міської управи керував будівельною справою Києва. Сприяв розвитку артезіанського водопостачання у місті, прокладанню каналізації на Хрещатику, створенню нових скверів, будівництву в Києві другої в Європі лінії електричного трамваю, перебудові міського театру. Входив до керівного складу Київського кредитного товариства, що своїми позиками стимулювало домобудування у місті.

Як член ради Домобудівного товариства, яке освоювало садибу Мьорінга (між сучасними вулицями Хрещатик, Банкова, Інститутська, Лютеранська), запропонував трасування вулиць і активно брав участь у розплануванні й забудові «Київського Парижу».

На фото: Будинок Гінзбурга, 1900 р. (сучасна вул. Городецького, 9). Арх. Г.П. Шлейфера

На фото: Колишній особняк Сергія Аршавського («Дім невіщної вдови»), арх. Едуард (Едуард-Фердінанд) Петрович Брадтман, 1907 р. Фото: Павло Мядзель

Одним із найбільш плідних і популярних архітекторів Києва 1890-1900-х рр. був технік-будівельник Андрій (Андрій-Фердінанд) Кіндратович Краусс (1859-1911). А. Краусс був кращим серед творців так званої рядової забудови. Як зауважує М.Б. Кальницький, найулюбленішим стильовим напрямом А.К. Краусса був так званий «київський ренесанс», (з використанням в декорі елементів класичних ордерів, ліпнини, фігурних веж), який без перебільшення можна назвати «стилем Краусса». Діяльність архітектурної майстерні А.К. Краусса була повністю підпорядкована будівельному ринку і поставлена «на потік»: у 1897-1900-х роках розроблялося до десяти проектів щорічно. Так, наприк-

лад, прибутковий комплекс з готелями «Оріон» та «Берлін» (арх. А.К. Краусс, 1899-1900 рр.) сформував основу всього комплексу Бессарабської площі, створив витримані в єдиному стильовому ключі «куліси» для подальшого розгортання забудови.

На фото: Колишній прибутковий комплекс з готелями «Оріон» та «Берлін» (арх. А.К. Краусс, 1899-1900 рр.). Фото: arena-city.com

Видатний внесок у розвиток київського транспорту та міського господарства зробив військовий інженер та підприємець Аманд Єгорович Струве (1835-1898). Він відчутно сприяв перетворенню Києва на місто європейського рівня, побудував металевий залізничний міст через Дніпро, брав участь у реконструкції Царського (Маріїнського) палацу, прокладенні водогону до Печерської фортеці. З ініціативи та під керівництвом А.Є. Струве засновано Товариство київського водопостачання та Товариство київського газоосвітлення, влаштовану кінну залізницю й прокладено в 1892 р. першу в Східній Європі лінію електричного трамваю. Струве був серед ініціаторів створення Київського домобудівного товариства.

Будівництво сучасної будинку Посольства Німеччини в Україні здійснювалось за проектом архітектурного бюро з Розенгайму «Мартіні & Гроссманн», яке завоювало першу премію на конкурсі, що проводився по всьому Євросоюзу. Проте з огляду на модерновий дизайн споруди проект наштовхнувся на опір з боку київських планувальних установ, отож дозвіл на будівництво був виданий 2000 року тільки після переробки проекту (напр. зміщення корпусу будівлі в тил). Проте основну ідею – представити себе у сучасний «належний і разом з тим впевнено бла-

городний спосіб» (таким було рішення журі в Берліні) – було збережено. Генеральний підрядником, що здійснював будівництво, була німецька фірма «Вімер&Трахте». Будинок має чіткі геометричні обриси, не порушуючи, за задумом архітекторів, містобудівного оточення, хоча й чітко контрастуючи з ним.

На фото: Будинок Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні. Фото: wikimapia.org

Заснована 250 років тому німецька громада Києва може пишатися своїм вагомим внеском в розбудову міста.

Павло Мядзель,
упорядник допису – екскурсовод

Основні джерела інформації та ілюстрацій:

1. Винниченко І. Німці в Україні. Бібліографічний довідник. – К.: ТОВ «Геопринт», 2011. – 352 с.
2. Забудова Києва доби класичного капіталізму / За заг. ред. Б. Кальницького, Н.М. Кондель-Пермінової. – К.: Сидоренко В.Б., 2012. – 560 с.
3. Звід пам'яток історії та культури України: Енцикл. вид.: У 28 т. / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Голов. ред. Зводу пам'яток історії та культури при вид-ві «Українська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1999. – Кн. 1. – Ч.1, Ч.2, Ч.3.
4. Зодчество и зодчие / Михаил Кальницкий. – К.: Сидоренко В.Б., 2012. – 336 с.
5. Інтернет-сторінки: goethe.de, kiew.diplo.de, wikimapia.org, wikipedia.org, arena-city.com, photohistory.kiev.ua, zn.ua, sofiiyskiy-sobor.polnaya.info, artarsenal.in.ua, oldcards.kiev.ua, reisen kiew.com
6. Киевский альбом. Исторический альманах. Выпуск 3 / Т. Ананьева, О. Друг, А. Мокроусова, И. Абрамова. – К.: Издательский проект «Киевский альбом», 2004. – 127 с.
7. Онлайн-карта німецьких адрес Києва (проект ВО «Німецька молодь в Україні») / П.Мядзель (автор текстів), <http://dju.org.ua/blog/onlajn-karta-nemetskix-adresov-kieva/>
8. Скібіцька Тетяна. Київський архітектурний модерн (1900-1910-і роки) / Наукове видання/ Автор вступної статті Г. Духовичний. – Львів: «Центр Європи», 2011. – 232 с.

О немецкой Одессе

Немецкие ремесленники в Одессе

Одесса основана в 1794 г. на месте турецкой крепости Хаджибей. За короткий период она превратилась из маленькой деревушки в удобный для жизни, благоустроенный город. И в этом ей помогли немецкие ремесленники.

Основной проблемой молодого города была малочисленность населения. Заселить его мешало крепостное право, лишавшее людей свободы передвижения, отсутствие пресной воды, отдаленность от других городов. В первые годы население состояло, главным образом, из купцов, посредников, агентов, местных и иностранцев. Состоятельное, энергичное, избало-

ванное цивилизацией иностранное купечество не могло обустроить свой быт, потому не собиралось «прочно» поселиться в городе.

С трудностями обустройства столкнулся и назначенный в Одессу градоначальником герцог Ришелье. 6 две недели он потратил на поиски обычных стульев.

Для обеспечения необходимых бытовых потребностей населения нового города в 1804 г. была оставлена программа заселения Причерноморья, которая предоставляла право селиться в Одессе ремесленникам, «ныне из Германии прибывших».

Городским ремесленникам гарантировалось самоуправление, свобода

вероисповедания; освобождение от воинской и гражданской службы, уплаты податей и повинностей на 10 лет. Пункт XII правил для водворения иностранных колонистов разрешал заводить «...фабрики и другие нужные ремесла, торговать, вступать в гильдии и цехи, и ... продавать свои ремесла».

Первый транспорт с немецкими переселенцами в количестве 29-ти семей прибыл 24 августа 1803 г. В именном списке - шесть коробочников, два булочника и один портной.

Во втором транспорте значатся три плотника, два сапожника, по одному пивовару, хирургу, шляпнику и ювелиру.

В третьем прибыли булочник, каретный мастер, мельник, типографщик, плотник, каменщик, ювелир.

Восьмой транспорт состоял почти из одних ремесленников. Здесь были учителя, чулочных, перчаточных и булавочных дел мастера, шмуклеры, садовники, кожевники, булочники, кузнецы, ткачи, слесари, мельники, портные, фельдшеры, мясники.

Переселенцы основали ремесленную колонию за пределами города. Быстрый рост Одессы привел к тому, что она оказалась в городской черте под названием Верхней немецкой колонии.

В том же году, в связи с предстоящими многочисленными казенными и частными работами, в город прибыло много ремесленников из внутренних российских губерний. Во избежание беспорядков герцог Ришелье разделил их по цехам, в которые должны были записаться все ремесленники. Они подчинялись городскому магистрату. Мастера каждого цеха ежегодно выбирали управного старшину и двух его товарищей. Если за ними не числилось ни одного «порока», городской магистрат их утверждал. Ремесленники обязаны были записываться в цехи, в противном случае они лишались права на выполнение работ.

С разрешения герцога Ришелье немецкие ремесленники организовались в самостоятельные цехи, из своей среды выбирали старшин и вели документацию на немецком языке.

Городская жизнь постепенно налаживалась: выпекался хлеб, шилась одежда и обувь. Каретные мастера изготавливали экипажи по европейским образцам. Столяры и мебельные мастера изготавливали мебель не хуже, чем в столицах. Уже через в 1813 г., из Одессы в Константинополь было вывезено мебели на 60 000 р. Маркиз де Кастельно, друг герцога Ришелье, назвал немецких колонистов наилучшими ремесленниками.

Один из первых исследователей ранней истории города А.Скальковский писал, что немецкие колонисты, «народ чрезвычайно трудолюбивый, промышленный и смирный», были лучшими ремесленниками, а немецкие ремесленные колонии превратились в городские ремесленные центры.

По своему составу немецкая ремесленная колония не была однородной. Ее основой были первые поселенцы, принявшие русское подданство и получившие привилегии. Со временем колония стала пополняться за счет сельских колонистов, которые искали заработок за пределами своих колоний.

В немецкие ремесленные цехи записывались также подданные различных немецких государств. Записывались они временно, сохраняя иностранное подданство.

Немецкие и русские цехи, за редким исключением, представляли различные ремесла. Только в русских цехах работали кушнеры (скорняки), цирюльники, конопатчики, сапожники, шапошники, крошительщики табака, резники, стекольщики, ваточники. Только в немецких – каретных и часовых дел мастера, бриманщики, жестянщики, медники, точильщики, гравировщики, красильщики, мыловары, перчаточ-

ники, шляпники, башмачники. Слесари, столяры, портные, булочники и др. были как в русских, так и немецких цехах.

Всего в немецких цехах числилось 455 мастеров, подмастерьев и учеников. Из них 280 были колонистами, 175 – иностранным подданными. Некоторые ремесла были представлены небольшим количеством мастеров исключительно иностранного подданства. Это – инструментальные мастера (изготовители музыкальных инструментов), часовщики, бриманщики, жестяных дел мастера, медники, гравировщики по меди, точильщики, красильщики, мыловары. В списке был единственный шляпный мастер, Фридрих Виценман.

В списке ремесленных цехов и ремесленников за 1825 г. записаны два мыловара иностранного подданства. Один из них – Фридрих Кунерт (Kuhnert). Семья Кунертов положила начало мыловаренному производству в Одессе. В 1806 г. Дитрих Кунерт основал первый в городе мыловаренный заводик. К концу века он превратился в один из самых значительных мыловаренных заводов региона по техническому оснащению, объемам производства, разнообразию и качеству выпускаемой продукции. С 1854 г. его владельцем стал выходец из гросслибентальских колонистов, одесский купец В.Санценбахер (Sanzerbcher).

В инструментальном цехе был записан прусский подданный Карл Гааз (Haas). Он открыл свою мастерскую в 1823 г. В 1833 г. в ней был изготовлен орган для евангелической кирхи. Дело унаследовал его сын. Мастерская стала называться фабрикой. С 1823 по 1860 гг. в мастерской было изготовлено 2033 инструмента, покупателями которых были люди разных сословий и состояний.

К 40-м гг. XIX столетия немецкие ремесленники представляли практически все ремесла. Среди них были башмачники, гребенщики, драпиров-

щики, жестянщики, мастера золотых и серебряных дел, инструментальные, ружейные и часовые мастера; каллиграфы, каретники, красильщики, кузнецы, механики, медники, лудильщики, оптики, переплетчики, садовники и т.д. Данный перечень с учетом русских и еврейских цехов говорит о развитости городской культуры, о возможностях обустройства быта его жителей, благоустройства города.

Многие ремесленники по мастерству соперничали со столичными. Одним из них был мебельный мастер Фридрих Гемерле (Hemmerle). В 1837 г. генерал-губернатор М.С.Воронцов организовал первую в регионе выставку хозяйственных достижений. На ней были представлены «произведения», которые вырабатывались в крае: шелк, шерсть, мыло, свечи, мебель. Особой похвалы заслужил Ф. Гемерле.

На фото: дом мебельщика Гемерле на Дворянской улице

Отчет городской ремесленной управы за 1854 г. показывает, что русские и немецкие цехи не столько конкурировали между собой, сколько дополняли друг друга, удовлетворяя самый разнообразный спрос. Конкурировали сапожные, столярные, хлебные и мясные. Но они представляли ремесла массового спроса, что говорило о высоком уровне потребностей городского населения и порта.

По мнению одесских обывателей, в период порто-франко (1819-1859 гг.) значительная часть ремесленных мастеров города имела состояние, и почти все – выгодные заработки. С отменой статуса порто-франко мате-

риальное состояние ремесленников ухудшилось. С утратой привилегий город потерял значительную часть доходов. Со второй половины XIX в. город стал ориентироваться на развитие промышленности.

Немецкие ремесленные колонисты сыграли существенную роль в становлении и развитии города-порта. Она способствовали становлению городской жизни, сокращению сроков этого становления, и решали главную задачу увеличения постоянного населения. Распространяя в крае новые ремесленные производства (мыловаренное,

часовое, инструментальное и др.) они содействовали повышению уровня городской и бытовой, общественной и личной культур.

Немецкие ремесленные мастерские впоследствии стали базой промышленного развития города. В их мастерских зарождались крупные производства, оказавшие заметное влияние на уровень экономического развития края в целом.

Э.Г. Плесская,
мультипликатор «BIZ-Ukraine»
по истории и краеведению
г.Одесса

Немецкие архитекторы в Одессе

С апреля по июнь 2017 г. Одесское областное немецкое национально-культурное общество «Wiedergeburt» провело конкурс по теме «Немецкие архитекторы и их вклад в формирование архитектурного облика Одессы». Его организаторами были председатель общества В.К. Брандт, член общества Э.Г. Плесская и преподаватель немецкого языка Д. Солошенко. По условиям конкурса победитель награждался поездкой в Германию, частично профинансированной германской стороной.

Конкурс преследовал несколько целей: популяризацию знаний о вкладе немецких архитекторов в формирование архитектурного облика Одессы, совершенствование знаний немецкого языка, усвоение новой лексики, совершенствование разговорной практики. Для участия в конкурсе была приглашена немецкая молодежь, студенты университета и учащиеся гимназии № 4. Условия для участия – знание немецкого языка.

На этапе подготовки конкурса была проведена большая предварительная работа по выявлению в городе объектов, построенных по проектам архитек-

торов немецкого происхождения. Были учтены не только объекты, которые сохранились в хорошем состоянии. После исследований были найдены и руины утраченных зданий. Организаторы конкурса отыскивали старые изображения утраченных объектов. Все найденные объекты были сфотографированы.

На основе собранных материалов был подготовлен раздаточный материал объемом в 5 страниц для всех участников проекта. Он содержал общие сведения об архитектурной застройке Одессы и архитектурных стилях, а также информацию об архитекторах немецкого происхождения: Г. Шевребрандте (Schevrembrandt), Э. Мэснере (Mössner), В. Шрётере Schröter), П.Кляйне (Klein), В. Кундerte (Kundert), Ф.Кюнере (Kühner).

Следующим этапом была разработка маршрута, а затем проведение пешеходной экскурсии «Немецкие архитекторы Одессы», на которой участники ознакомились с объектами, построенными по их проектам. В конце экскурсии все получили подготовленный в печатном виде раздаточный материал для закрепления и рас-

ширения полученных знаний. Поскольку экскурсия не давала возможности ознакомиться со всеми объектами, были подготовлены задания с целью их самостоятельного поиска. Адреса этих объектов находились в раздаточном материале.

На фото: Во время проведения пешеходной экскурсии «Немецкие архитекторы Одессы».

Для подготовки участников к заключительному этапу конкурса преподаватель немецкого языка Солошенко Л. провела несколько специальных занятий по усвоению новой лексики и совершенствованию разговорной практики по теме.

Последний этап мероприятия – подготовка и проведение презентации-викторины на немецком языке. Для нее были использованы фото архитекторов, фото построенных по их проектам сохранившихся зданий, в том числе утраченных, и тех, которые участники должны были найти самостоятельно. По всем объектам были подготовлены вопросы на немецком языке.

На фото: проведение презентации-викторины

17.06.2017 состоялся заключительный этап проекта - викторина-презентация «Немецкие архитекторы в Одессе и здания, построенные по их проектам». Вопросы и ответы звучали на немецком языке. На ней присутствовали более 30 человек участников и зрителей. Участники конкурса хорошо подготовились, некоторые даже представили видеоматериалы по самостоятельным поискам объектов. Победительницей стала ученица гимназии №4 Алиса Дэма, которая была награждена поездкой в Германию. На презентации-викторине присутствовала Тереза Кюк (Kück), практикантка из Германии, направленная Гете институтом в гимназию №4 в качестве преподавателя немецкого языка. Она оставила нам отзыв о викторине.

В заключении хочется отметить самую маленькую участницу - 9-летнюю Маргариту Орехову (Rudi). Она приняла участие в проекте вместе со старшим братом и бабушкой. Девочка выдержала более чем двухчасовую пешеходную экскурсию, была активна и очень любознательна. Во время викторины она также стремилась отвечать на вопросы, но конкурировать с другими участниками, конечно, не смогла. Но свой приз, конфеты, она получила.

Мероприятие получилось интересным и познавательным и для тех, кто его готовил, и для участников. Оно стимулировало обе стороны к изучению или знакомству с немецкими архитекторами города, дальнейшему изучению немецкого языка и расширению практики разговорной речи, способствовало поддержанию интереса к деятельности немецкого общества в городе.

Э.Г. Плесская,
мультипликатор «BIZ-Ukraine»
по истории и краеведению
г.Одесса

Изучая историю - изучаем язык!

Всеукраинский конкурс работ преподавателей немецкого языка
Центров встреч Украины на тему:
«История немецкого меньшинства моего края»

Информационно-образовательный центр «BIZ-Ukraine» с мая по сентябрь 2017 года для преподавателей ЦВ Украины проводил всеукраинский конкурс работ на тему: «История немецкого меньшинства Украины». (Грант БФ «Общества Развития» и Совета немцев Украины в номинации «Языковые инициативы» на проведение образовательных проектов в рамках Года немецкого языка в Украине).

Цели и задачи конкурса:

- повышение интереса к истории немецкого меньшинства, проживающего в разных областях Украины;
- введение полученных методических материалов как страноведческого и этнокультурного компонента во время занятий в ЦВ;
- разработка методических материалов, связанных с этнокультурным компонентом, для проведения занятий в ЦВ от уровня А1 и выше.

На конкурс было прислано 11 работ с разных регионов Украины.

Авторы 5 лучших работ были награждены почетными грамотами и призами.

Благодарим всех за участие и поздравляем победителей!

Все подготовленные преподавателями материалы будут скомпонованы в методическое пособие, которое впоследствии может быть использовано как страноведческий элемент, как тексты для чтения и тренировки лексико-грамматического материала во время занятий по немецкому языку в ЦВ Украины.

Вашему вниманию предлагаем сокращенный вариант работы, занявшей 1 место в конкурсе.

Автор – преподаватель Центра немецкой культуры «Фройндшафт» г.Бердянск – Нина Сокольвяк.

Übungsmaterialien zum Thema „Die Schwaben-Kolonien bei Berdjansk“ • GRAMMATIK: Formen des Passivs • Partizip I und Partizip II in Adjektivfunktion • Infinitivsätze mit „...zu“, „um...zu“ • Nebensätze mit „dass...“

Der Beginn der Auswanderung.

Im Jahre 1922 waren es 100 Jahre, daß die Dörfer Neuhoftung, Neuhoftungsthal und Rosenfeld bei Berdjansk gegründet wurden. Es war geplant, das 100jährige Jubiläum als großes Fest zu feiern, erzählte ein alter Kirchenvorsteher, doch durch den 1. Weltkrieg, Bürgerkrieg und Hungerjahre

ist alles zunichte gemacht worden. Wir wollen versuchen, das Wichtigste in dem Geschehen festzuhalten, um es so in der Erinnerung zu bewahren. Die Ansiedler, die zur evang.-separierten Brüdergemeinde gehörten, hatten sich schon 1818 in Württemberg auf Grund einer von Pfarrer Friedrich und W.H.Hoffmann (Gründer von Korntal bei Stuttgart) ausgearbeiteten Verfassung zu einer Gemeinde zusammengeschlossen. Die Leitung der russischen Kolonisationsbehörde zeichnete diese Verfassung durch besondere Anerkennung aus und die Gemeinde sollte in Rußland dieselben Rechte und Pflichten, wie auch die anderen ausländischen Konfessionen haben. Anfangs Mai 1819 erhielten die

Auswanderungswilligen ihre Auswanderungspässe und einen russischen Reisepaß für die ganze Gesellschaft. Belehrt durch die Wanderzüge der früheren Gruppen, wählte man nicht mehr den Wasserweg die Donau hinab, sondern man zog über Bayern, Sachsen, Schlesien nach Warschau und von dort nach Alexandrowsk (Saporoschje).

Wortschatz

Dorf , <i>das</i> -(e)s, <i>Dörfer</i> -село	gründen - заснувати
Jubiläum , <i>das</i> -s, -läen- ювілей	zunichte machen - знищувати
Fest , <i>das</i> -es, -e- свято	festhalten - міцно тримати, затримувати, арештовувати
Kirchenvorsteher , <i>der</i> -s, = -церковний керівник	bewahren - охороняти
Weltkrieg , <i>der</i> -(e)s, -e- світова війна	evangelisch - євангелічний
Bürgerkrieg , <i>der</i> -(e)s, -e- громадянська війна	separiert - окремий
Hungerjahr , <i>das</i> -(e)s, -e- голодний рік	gehören - належати
Geschehen , <i>das</i> -s - подія	auf Grund - у зв'язку з чимось
Erinnerung , <i>die</i> =, -en - спогад	ausgearbeitet - розроблений
Ansiedler , <i>der</i> -s, = - поселенець	zusammenschliessen - об'єднувати
Brüdergemeinde , <i>die</i> =, -n - братерська громада	auszeichnen durch - відрізнятися чимось
Verfassung , <i>die</i> =, -en - стан, складання, конституція	ausländisch - закордонний
Kolonisationsbehörde , <i>die</i> =, -n - колонізаційний орган керівництва	belehrt sein durch - бути навченим
Anerkennung , <i>die</i> =, -en - схвалення, визнання	ziehen über - переїжджати крізь
Recht , <i>das</i> -(e)s, -e- право	
Pflicht , <i>die</i> =, -en- обов'язок	
Konfession , <i>die</i> =, -en - конфесія	
Auswanderung , <i>die</i> =, -en - переселення, міграція	
Auswanderungswillige , <i>der</i> -n, -n - переселенець, мігрант	
Pass , <i>der</i> -s-ses, <i>Pässe</i> - паспорт	
Gesellschaft , <i>die</i> =, -en - громада, товариство	
Wanderzug , <i>der</i> -(e)s, <i>Züge</i> - міграційний рух, хода	
die Leitung , <i>die</i> =, -en - керівництво	

Aus dem Buch von J. Prinz

„Die Kolonien der Brüdergemeinde“.

„Zur Reise hatte man kleine mit Leintuch überspannte Leiterwagen, die mit zwei Pferden bespannt und mit dem unentbehrlichsten Hausrat beladen waren. Die Reichenberger Kolonne zog voran. Ihr folgten in Zwischenräumen von je einer Tagesreise die Steinbacher, dann die Grundbacher und zuletzt die Winnender Kolonne. Die Wagen jeder Kolonne waren numeriert und mußten eine bestimmte Reihenfolge einhalten. Der Kolonnenführer begleitete den Zug zu Pferde und überwachte so die Ordnung. Abends wurden die Fuhrwerke zu einer Wagenburg zusammengeschoben, in deren Schutz die Familien und ihr Feldfeuer umherlagerten, um ihr Abendmahl zu bereiten und zu verzehren. Nach dem Abendessen versammelte sich die Gemeinde um das Feuer des

geistlichen Vorstehers, um in gemeinsamen Gebet sich dem Schutze Gottes zu empfehlen.

Wochenlang zog man so durch fremde Ortschaften und sehnte sich nach dem Endziel. Doch wie erschrak man, als nicht weit von der Stadt Alexandrowsk in Schönwies das Verbot kam, nach Grusien weiterzuziehen. Die Regierung glaubte sie dort nicht genügend schützen zu können. Nur nach langen Verhandlungen fügte man sich dem Befehl der Regierung und zog die Dörfer an der Molotschna, bis ihnen die Regierung Land zur Ansiedlung ausfindig gemacht hatte. Ich führe den Wortlaut des Schreibens „An die Gemeinde der drei Württembergischen Kolonnen“ im Urtext an: „Nach dem von der Gemeinde abgeschickten Deputierten die Unmöglichkeit nach Grusien zu reisen erklärt und Euch frei gestellt worden ist, eins von beiden zu wählen: entweder nach Eurem Vaterlande zurückzukehren oder sich in den südlichen Provinzen Rußlands niederzulassen, wo schon viele deutsche Kolonisten angesiedelt sind, haben Eure Deputierte es für die erste Pflicht wahrer Anhänger unseres Erlösers im Leben und Lehren angesehen, ihren Willen ganz auf den Willen des Allerhöchsten zu bauen und sich dem Gotterfüllten Herzen unseres gesegneten Kaisers in tiefem Gehorsam zu ergeben, denn Er voll Christlicher Liebe, nimmt Euch als Söhne der Kirche Christi in seinen Schutz und Obhut; und aus diesem Grunde haben Euer Deputierte den Wunsch geäußert, sich in den hiesigen Gegenden niederzulassen. Demzufolge haben sie den Befehl an die Chortitzer und beiden Molotschnauer Gebiets- Aemter erhalten, daß Eure drei Kolonnen unter denselben einquartiert werden sollen, und zwar in jede eine, bis bequeme Plätze zu Eurer völligen Ansiedlung ausgesucht werden können. Ich hoffe, daß die ganze Gemeinde von einem Geiste mit uns beseelt zu dem König der Könige ausrufen wird: So geschehe Dein Wille!“

Den 29. August 1819

Wortschatz

Reise , <i>die</i> =, -n- подорож	überspannt sein - натягнутий
Leintuch , <i>das</i> -(e)s, <i>Tücher</i> - бавовняна хустка	bespannen mit (Dat) - сидлати, обтягувати
Pferd , <i>das</i> -(e)s, -e- кінь	voranziehen - тягнути, рухатися вперед
Hausrat , <i>der</i> -(e)s, -Räte- домашнє приладдя	zuletzt - наостанок
Kolonne , <i>die</i> =, -n- колона	nummeriert sein - пронумерований
Zwischenraum , <i>der</i> -(e)s, -räume- проміжок	einhalten - дотримуватись; прийняти
Wagen , <i>der</i> -s, =- машина, візок	begleiten - супроводжувати
Reihenfolge , <i>die</i> =, -n- послідовність	überwachen - спостерігати
Kolonnenführer , <i>der</i> -s, =- провідник колони	zusammenschieben - зштовхувати
Ordnung , <i>die</i> =, -en- порядок	umherlagern - розкладати табір
Fuhrwerk , <i>das</i> -(e)s, -e- скіпаж	bereiten - підготувати
Wagenburg , <i>die</i> =, -en- барикада	verzehren - споживати
Schutz , <i>der</i> -es- захист	sich versammeln um (Akk) - збиратись
Feldfeuer , <i>das</i> -s, =- польовий вогонь	навколо
Abendmahl , <i>das</i> -(e)s, -e- причастя	geistlich - духовний
Gemeinde , <i>die</i> =, -n- товариство, громада	sich empfehlen - пропонувати свої послуги;
Vorsteher , <i>der</i> -s, =- керівник	прощатися
Gebet , <i>das</i> -(e)s, -e- молитва	wochenlang - протягом декількох тижнів
Ortschaft , <i>die</i> =, -en- населений пункт	durch etw. ziehen - мандрувати
Endziel , <i>das</i> -(e)s, -e- пункт призначення	sich sehnen nach (Dat) - тужити за чимось,
Verbot , <i>das</i> -(e)s, -e- заборона	прагнути чогось
Regierung , <i>die</i> =, -en- керівництво	erschrecken - лякатись
Verhandlung , <i>die</i> =, -en- переговори	weiterziehen - рухатися далі
Befehl , <i>der</i> -(e)s, -e- наказ	genügend - достатній, задовільний
Ansiedlung , <i>die</i> =, -en- поселення	schützen - захищати, обороняти
Wortlaut , <i>der</i> -(e)s, -e- дослівний текст	sich dem Befehl fügen - підкорюватись наказу
Schreiben , <i>das</i> -s, =- лист, писання	ausfindig machen - розшукувати
Urtext , <i>der</i> -es, -e- першовтір, оригінал	den Wortlaut anführen - наводити цитати
Deputierter , <i>der</i> -n, -n- депутат	etw. freistellen - надавати (інф.); визволити
Unmöglichkeit , <i>die</i> =, -en- неможливість	zurückkehren - повертатись
Vaterland , <i>das</i> -(e)s, -länder- вітчизна	sich in etw. niederlassen - слухатись,
Provinz , <i>die</i> =, -en- провінція	заселятись
Erlöser , <i>der</i> -s, =- визволитель	ansiedeln - заселятись
Lehre , <i>die</i> =, -n- вчення	ansehen - дивитись
Anhänger , <i>der</i> -s, =- прихильник	gesegnet sein - бути благословеним
Wille , <i>der</i> -ns, -n- воля	ergeben - відданий
Herz , <i>das</i> -ens, -en- серце	jemanden in den Schutz nehmen - брати
Kaiser , <i>der</i> -s, =- імператор	когось під захист
Obhut , <i>die</i> =- заступництво	einen Wunsch äußern - виявляти бажання
Gegend , <i>die</i> =, -en- місцевість	hiesig - тутешній
Geist , <i>der</i> -es, -er- дух	einen Befehl erhalten - отримати наказ
König , <i>der</i> -(e)s, -e- король	einquartieren - розміщати на квартирі,
	розквартирувати
	völlig - повний, завершений
	aussuchen - обирати
	beseelt sein von (Dat) - бути натхненим
	кимось
	ausrufen - вигукувати
	geschehen - відбуватись
	unentbehrlich - необхідний

Die Ansiedlung an der Berda.

In den Dörfern Kostheim, Reichenfeld und Weinau verbrachten die Auswandererkolonnen 3 Winter und 2 Sommer und halfen dort gegen Löhnung den Ansiedlern. Im Sommer 1822 erfolgte dann die Ansiedlung auf Grund des Manifestes vom Jahre 1763 und den im Bericht des H. Manifestes festgelegten Rechten vom 20. Februar 1804. Der Brüdergemeinde wurde für 99 Familien oder 477 Seelen im ganzen Land zugeteilt. Auf dem westlichen Landstück wurden Kolonien Neuhoffnungsthal mit 25 Wirtschaften und Rosenfeld mit 26 Wirtschaften gegründet. Vom östlichen Landstück an der Berda ließ sich die Reichenberger Kolonne nieder und gründete Neuhoffnung mit 50 Wirtschaften. Neuhoffnung bei Berdjansk, die größte der Kolonien, bekam das Gebietsamt und galt als Mittelpunkt der Brüdergemeinde.

Im Mai 1822 war das Land zugemessen und übergeben und man schritt nun zur Ansiedlung in den drei Kolonien. Vorerst mußte man sich bis zum Aufbau der Häuser ein Obdach für die erste Zeit bereiten. Man grub Löcher in die Erde und überdeckte sie notdürftig mit Gras und Rasen. Man beging dabei den Fehler, daß man die Löcher zu nah an den Fluß in feuchten Boden grub. Die Folgen waren, daß überall Fieber, Typhus und sonstige Krankheiten ausbrachen. Bald lagen in jeder Erdhütte die meisten oder alle krank darnieder und statt der neuen Häuser tauchte eine Reihe Grabhügel auf. Besonders stark wurden die Rosenfelder und Neuhoffnungsthaler mitgenommen, die sich in einer sehr feuchten Niederung niedergelassen hatten, die heute noch den Namen „Lagerbalken“ (Balka-Thal) trägt. Die Neuhoffnungler mußten Leute absenden, um die darniederliegenden Brüder zu pflegen. So konnten auch im Sommer 1822 nur wenige Häuser aufgebaut werden, die meisten mußten auch den Winter in ihren Erdhöhlen zubringen. Zu Krankheit, Tod und Kummer kam noch die beständige Furcht vor den fremden Völkerschaften, die in ihrem fremdartigen, unverständlichen Wesen in der abgelegenen Wildnis Befürchtungen einflößten.

Unter solchen Umständen und Stimmungen wurden die drei Kolonien gegründet und aufgebaut. Die Regierung tat, was sie in einer so wenig eingerichteten Gegend tun konnte. Die drei Kolonien erhielten außer dem Land noch 17875 Rbl. Banko unverzinsliches Darlehen auf 10 Jahre. Das Darlehen wurde von der Gemeinde an die ärmeren Familien verteilt.

Die Anlage der Kolonien und der Aufbau der Häuser mußte genau nach einem von der Regierung gegebenen Plan unter Leitung und Kontrolle eines Regierungsbeamten durchgeführt werden.

Wie die Hofstellen, so erhielten auch die Häuser alle ein gleiches Maß. Wohnung und Stall wurden unter einem Dach gebaut. Die Wohnung erhielt vier Räume: Stube, Kammer und Küche. Gebaut wurden die ersten Häuser aus rohen Lehmziegeln. Beim Bau der Häuser halfen sich die einzelnen Familien gegenseitig.

Wortschatz

Auswanderer , <i>der -s</i> , =- переселенець, мігрант	erfolgen - відбуватись, наслідувати
Löhnung , <i>die</i> =, -en- заробітна плата	festlegen - встановлювати, вкладати
Manifest , <i>das -es, -e</i> - маніфест	zuteilen - доручати, присуджувати
Bericht , <i>der -(e)s, -e</i> - звіт, доповідь, повідомлення	östlich - східний
Seele , <i>die</i> =, -n- душа	westlich - західний
Landsstück , <i>das -(e)s, -e</i> - земельна ділянка	als Mittelpunkt gelten - вважатись, бути центром
Wirtschaft , <i>die</i> =, -en- господарство	zumessen - приміряти, призначати
Aufbau , <i>der -(e)s, -en</i> - будівництво	übergeben - передавати
Obdach , <i>das -(e)s</i> - дах, притулок	schreiten - крокувати вперед
Loch , <i>das -(e)s, Löcher</i> - отвір, діра	vorerst - насамперед, поперше
Erde , <i>die</i> =, -n- земля	graben - копати
Gras , <i>das -es, Gräser</i> - трава	überdecken - вкривати
Rasen , <i>der -s</i> , =- газон	notdürftig - бідний, убогий
Fluß , <i>der -ses, Flüsse</i> - ріка, течія	einen Fehler begehen - здійснювати помилку
Boden , <i>der -s</i> , =, Böden - земля, ґрунт, підлога	sonstig - колишній, інший
Folge , <i>die</i> =, -n- наслідок, результат, висновок	ausbrechen - раптово виникати
Fieber , <i>das -s</i> , =- лихоманка, температура	darniederliegen - важко хворіти
Typhus , <i>der</i> =- черевний тиф	auftauchen - з'являтися
Krankheit , <i>die</i> =, -en- хвороба	von etw. stark mitgenommen sein - бути зараженим чимось
Erdhütte , <i>die</i> =, -n- землянка, погребіща	niederlassen - спускаться, селитися
Grabhügel , <i>der -s</i> , =- могила, курган	absenden - надсилати, відправляти
Niederung , <i>die</i> =, -en- низина, поділ	pflegen - піклуватися
Leute , <i>die pl</i> - люди	aufbauen - будувати, споруджувати
Erdhöhle , <i>die</i> =, -n- печера	zubringen - приносити, підносити
Tod , <i>der -(e)s</i> - смерть	beständig - постійний, стійкий; постійно, завжди
Kummer , <i>der -s</i> - горе, скорбота	fremdartig - дивний, незвичний
Furcht , <i>die</i> =- страх	unverständlich - незбагнений
Völkerschaft , <i>die</i> =, -en- народність	ablegen - відкладати, знімати; свідчити
Wesen , <i>das -s</i> , =- істота, сутність, поведінка	einflößen - вливати; навіювати
Befürchtung , <i>die</i> =, -en- побоювання	einrichten - обладнати, встановлювати
Umstand , <i>der -(e)s, -stände</i> - обставина	durchführen - проводити, провозити; виконувати
Stimmung , <i>die</i> =, -en- настрій	erhalten - отримувати; підтримувати;
Darlehen , <i>das -s</i> , =- позика	утримувати; зберігати
Beamte , <i>der -n, -n</i> - держслужбовець	roh sein - сирий
Hofstelle , <i>die</i> =, -n- ферма	gegenseitig - взаємно
Maß , <i>das -es, -e</i> - міра, розмір, межа	
Stall , <i>der -(e)s, Ställe</i> - хлів, стайня	
Stube , <i>die</i> =, -n- кімната	
Kammer , <i>die</i> =, -n- невелика кімната, комора	
Lehmziegel , <i>der -s</i> , =- саман, лимпач	
Holz , <i>das -es, Hölzer</i> - деревина	

Pfarrer Eduard Wüst.

Aus freien Beiträgen aus der Gemeinde Neuhoffnung wurde 1850 auf Anregung von Pfarrer Wüst eine Kirche erbaut. Neuhoffnungsthal erbaute seine Kirche 1855. Immer wieder versuchte E. Wüst, seine Gemeindeglieder zu einem praktischen Christentum zu erziehen. Als im Frühjahr 1855 die Stadt Berdjansk vom Meere aus beschossen wurde und die Bevölkerung gezwungen war, zu fliehen, erwies Neuhoffnung, als das nächste Dorf, den Flüchtlingen die größte Gastfreundschaft. Ja, viele gaben den verdienten Fuhrlohn, auf die Strafpredigt von E. Wüst hin, wieder den Flüchtlingen zurück. Da die benachbarten Nogaier durch den Krimkrieg in große Notlage gerieten, so daß sie im Frühjahr 1856 nicht

mehr aussäen konnten, versorgten die Kolonisten die nächsten Dörfer mit Saat. Als die Judenkolonien auf den Mariupoler Plan in Notlage gerieten, so daß Kinder bis in das Berdjaner Gebiet kamen, um Almosen zu bitten, sandte man von der Gemeinde Brüder dorthin, um der Not zu steuern. Doch wir können in diesem Rhamen nicht weiter auf den segnerischen Einfluß von Pfarrer E. Wüst eingehen. Den 13. Juli 1859 starb er und wurde unter großer Beteiligung der Gemeindeglieder in Neuhoffnung begraben.

Sein Nachfolger war der Theologe Gottlob Benthel, der 1863 wieder nach Württemberg zurückkehren mußte, da man sich nicht mit ihm befreundet konnte und die Gemeinde wurde wieder eine zeitlang von Vorstehern bedient. Um diese Zeit herum gelang es den Anhängern der lutherischen Kirche, beim Ministerium es durchzusetzen, daß in Neu-Stuttgart ein Pastorat gegründet wurde. Unter dem ersten Pastor des Kirchspiels, der 1867 sein Amt antrat- Pastor Zeller- wurde erfolglos der Versuch gemacht, die separierten Gemeindeglieder seines Kirchspiels einzugliedern. Erst Pastor W. Heine, der von Pfarrer Wüst zur Ausbildung in das Missionshaus nach Barmen geschickt war und in Sumatra als Missionar tätig war, sollte es in seiner Amtszeit gelingen, die Gemeinden Neuhoffnungsthal, Rosenfeld und Neu-Stuttgart bei der lutherischen Kirche einzutragen. Neuhoffnung behielt seine Selbstständigkeit. Aber am 9. September 1918 beschloß der separierte Kirchenrat in Neuhoffnung, die offizielle Benennung der Konfession zu ändern. Auf allen Dokumenten, die von der Brüdergemeinde erlassen werden, solle in Zukunft folgende Benennung stehen: „Evangelisch- Lutherische Brüdergemeinde“. Dieser Beschluß führte zu einer Spaltung der Gemeindeglieder und ein Teil der Gemeindeglieder ließ sich auch weiter von dem separierten Pfarrer in der Krim bedienen.

Wortschatz

Beitrag , <i>der</i> -(e)s, -träge- внесок, пожертвування	erbauen - будувати, споруджувати
Anregung , <i>die</i> =, -en- спонукання, ініціатива	immer wieder - знову і знову
Gemeindeglied , <i>das</i> -(e)s, -er- член громади, товариства	erziehen - виховувати; вирощувати
Christentum , <i>das</i> -s- християнство	beschließen - обстрілювати
Frühjahr , <i>das</i> -(e)s, -e- весна	zwingen - змушувати
Meer , <i>das</i> -(e)s, -e- море	fliehen (von D) - втікати від когось, від чогось; уникати
Bevölkerung , =, -en- населення	j-m Gastfreundschaft erweisen - надавати гостинність
Flüchtling , <i>der</i> -s, -e- біженець, втікач	hingeben - віддавати
Gastfreundschaft , <i>die</i> = гостинність	benachbart - сусідній, навоколишній, суміжний
Fuhrlohn , <i>der</i> -(e)s, -löhne- плата за перевіз	in eine Notlage geraten - потрапити у скрутне становище
Strafpredigt , <i>die</i> =, -en- повчання, мораль	aussäen - засівати, висіяти
Nogaier , <i>der</i> -s, =- ногаць	versorgen - постачати, забезпечувати
Krimkrieg , <i>der</i> -(e)s, -e- Кримська війна	bitten (um A) - просити про щось
Saat , <i>die</i> =, -en- зерно, засів	hinsenden - відправляти, надсилати
Judenkolonie , <i>die</i> =, -nien- єврейська колонія	einen Not steuern - боротися з потребою
Gebiet , <i>das</i> -(e)s, -e- область, територія	eingehen (auf A) - погоджуватися на щось
Almosen , <i>das</i> -s, = милостиня	unter großer Beteiligung - за великою кількістю учасників
Rahmen , <i>der</i> -s, =- рамка, обрамлення	begraben - ховати
Einfluß , <i>der</i> -sses, -flüsse- вплив	sich befrieden - потоваришувати
Pfarrer , <i>der</i> -s, =- пастор, священник	zeitlang - деякий час
Nachfolger , <i>der</i> -s, = послідовник	bedienen - обслуговувати
Theologe , <i>der</i> -n, -n- теолог, богослов	gelingen - вдаватися
Anhänger , <i>der</i> -s, = прихильник; причін	durchsetzen - проводити, здійснювати, домагатися
Ministerium , <i>das</i> -s, -rien- міністерство	antreten - починати, приступати до роботи
Pastorat , <i>das</i> -(e)s, -e- пасторський дім, пасторат	erfolglos - марний, невдалий
Kirchspiel , <i>das</i> -(e)s, -e- церковна парафія	einen Versuch machen - робити спробу
Ausbildung , <i>die</i> =, -en- навчання, освіта	eingliedern - додавати, приєднувати
Missionshaus , <i>das</i> -es, Häuser- духовна семінарія	schicken - відправляти, надсилати
Missionar , <i>der</i> -s, -e- місіонер	tätig sein - діяльний, активний
Amtszeit , <i>die</i> =, -en- термін знаходження на посаді	eintragen - вносити, додавати
Selbstständigkeit , <i>die</i> =- самостійність	behalten - залишати, зберігати; пам'ятати
Kirchenrat , <i>der</i> -(e)s, -räte- церковна рада	beschließen - вирішити, встановити
Benennung , <i>die</i> =, -en- визначення, назва	ändern - змінювати
Zukunft , <i>die</i> =- майбутнє	erlassen - видавати, звільняти
Beschluß , <i>der</i> -sses, -schlüsse- рішення	folgend - наступний
Spaltung , <i>die</i> =, -en- розщеплення, розкол, розбіжність поглядів	führen - вести, приводити; доводити; керувати, командувати
	sich von j-m bedienen lassen - обслуговуватись кимось

Grammatische Übungen

Інфінітивні звороти "...zu", „um...zu“

1. Übersetzen Sie die Sätze ins Ukrainische

1. Es war geplant, das 100jährige Jubiläum als großes Fest zu feiern. 2. Wir wollen versuchen, das Wichtigste in dem Geschehen dieser Zeit festzuhalten. 3. Nach dem Abendessen versammelte sich die Gemeinde, um im gemeinsamen Gebet sich dem Schutze Gottes zu empfehlen. 4. Die Neuhoffnungserliegenden Brüder zu pflegen. 5. Sogleich entschlossen sich die anderen Dörfer, wie Rosenfeld, Neuhoffnungsthal und Neu-Stuttgart, ihn auch bei sich anzustellen. 6. Immer wieder versuchte E. Wüst, seine Gemeindeglieder zu einem praktischen Christentum zu erziehen. 7. Aber am 9. September 1918 beschloß der separierte Kirchenrat in Neuhoffnung, die offizielle Benennung der Konfession zu ändern. 8. Um das soziale Problem lösen zu können, pachtete und kaufte die Gemeinde Land

außerhalb und gründete Tochterkolonien. 9. Der Verein machte es den Bauern zur Pflicht, an Straßen und Feldändern Bäume und Hecken zu pflanzen und ihre Gebäude und Zäune in Ordnung zu halten. 10. Ein Teil der Christen hatte sich aber überreden lassen, nicht in den Kaukasus zu ziehen. 11. Eine Bewegung von der Ortodoxie in der südlichen Ukraine hätten die Schwarzmeerdeutschen ganz gezielt ausgelöst, um die Nationalkirche zu schwächen.

2. Ergänzen Sie „weil“, „dass“, „damit“, „um...zu“, „oder“, „zu“.

Immer mehr Deutsche fahren ins Ausland, _____ sie auswandern wollen. Manche haben Angst, _____ arbeitslos _____ werden, andere wollen ins Ausland gehen, _____ ihre Familien dort freier leben können. Die meisten hoffen in ihrem Traumland reich _____ werden. Aber viele vergessen, _____ auch andere Länder wirtschaftliche Probleme haben. Auch in anderen Ländern ist es schwer, _____ einen guten Job _____ bekommen. Man muß auch einbischen Geld gespart haben, _____ man in der ersten Zeit im fremden Land leben kann. Man kann nicht sicher sein, _____ sofort eine Stelle _____ finden. Man sagt oft, _____ man ausgewandert ist, _____ mehr Geld _____ verdienen. Das Leben im Ausland ist nicht leicht.

3. Bilden Sie Sätze mit „um...zu“, „zu“ nach dem Muster.

a) Warum feierte man das 100jährige Jubiläum als großes Fest? (war geplant). Es war geplant, das 100jährige Jubiläum als großes Fest zu feiern. b) Wozu lagerten die Familien um ihr Feldfeuer um? (ihre Abendmahl bereiten und verzehren). c) Wozu versammelte sich die Gemeinde um das Feuer des geistlichen Vorstehers nach dem Abendessen? (im gemeinsamen Gebet sich dem Schutze Gottes empfehlen). d) Wozu mußten die Neuhoffnungserliegenden Leute absenden?

(darniederliegenden Brüder pflegen). e) Wozu pachtete und kaufte die Gemeinde Land außerhalb und gründete Tochterkolonien? (soziale Probleme lösen können). f) Wozu hatte die russische Regierung die Einwandererquote auf 200 Familien im Jahr gesenkt? (alle Neuansiedler sachgerecht versorgen können).

4. Bilden Sie die Sätze mit „um...zu“, oder „damit“

Familie Neudel möchte auswandern,...

a) freier leben

Familie Neudel möchte auswandern, um freier zu leben.

b).....Herr Neudel muss weniger Steuern zahlen.

c).....Herr Neudel kann mehr Geld verdienen.

d).....Bauern werden.

e)..... Land kaufen und ein Haus bauen.

f).....bessere Zukunft haben.

g).....ein neues Zuhause finden.

h).....im Frieden und Wohlstand leben.

Nebensätze mit „dass“

5. Sagen Sie es anders.

Man beging den Fehler, man grub die Löcher zu nah an den Fluß in feuchten Boden.

• *Man beging den Fehler, daß man die Löcher zu nah an den Fluß in feuchten Boden grub.*

• Der Revisor sprang oft bei seiner Ankunft im Dorf vom Wagen auf den Hof einer vernachlässigt aussehenden Wirtschaft und drang ohne weiteres in Haus und Stall, in die Küche und Keller. Wirt und Wirtin standen die Haare zu Berge.

• Im Jahr 1831 und 1853 zogen sie in großen Schwärmen daher. Sie verdunkelten die Luft.

• Um diese Zeit herum gelang es den Anhängern der lutherischen Kirche, beim Ministerium es durchzusetzen. In Neu-Stuttgart wurde ein Pastorat gegründet.

• Der Gebrauch von Bibel und Gesangbuch trug dazu bei, die deutsche Sprache blieb in der Fremde erhalten.

• Die Unruhe in den Gemeinden war so groß, 1800 Militär mußte zur Wiederherstellung der Ordnung einschreiten.

Formen des Passivs

6. Formulieren Sie folgende Sätze ins Passiv um.

• Weltkrieg, Bürgerkrieg, Hungerjahre haben alles zunichte gemacht.

Durch den 1. Weltkrieg, Bürgerkrieg, Hungerjahre ist alles zunichte gemacht worden.

• So konnte man im Sommer 1822 nur wenige Häuser aufbauen.

• Unter solchen Umständen und Stimmungen hat man die drei Kolonien gegründet und aufgebaut.

• Die Anlage der Kolonien und der Aufbau der Häuser mußte man genau nach einem von der Regierung gegebenen Plan unter Leitung und Kontrolle eines Regierungsbeamten durchführen.

• Wohnung und Stall hat man unter einem Dach gebaut.

• Die ersten Häuser hat man aus rohen Lehmziegeln gebaut.

• Die Höfe hat man bis in die hintersten Winkel gereinigt, die Häusern und Umhegungsmauern hat man getücht, Läden, Giebel und Türen gestrichen, Gärten und Waldanteile vom Unkraut gesäubert.

7. Welche der Formen in der rechten Spalte braucht man, um einen korrekten Passivsatz zu bilden? Streichen Sie alle nicht passenden Formen.

a) Im Jahre 1838 _____ auch der erste Versuch im Seidenbau _____, jedoch mit wenig Erfolg.	wurde gemacht wird gemacht gemacht worden ist
b) In den Kolonien _____ am Anfang alle Kleidung aus selbstgewobenem Stoff, aus Hanf, Flachs, Wolle und aus Fellen _____.	angefertigt wird wurde angefertigt angefertigt worden
c) Von da an _____ sie von den in Berdjansk gekauften Stoffen _____.	war verdrängt wurde verdrängt war verdrängt worden eingeführt wird
d) Auf den Missionsfesten, die von ihm _____, predigten neben ihm auch luth. Pastoren, Mennonitenprediger und Laien.	eingeführt wird eingeführt wurden
e) Aus freien Beiträgen aus der Gemeinde Neuhoftung _____ 1850 auf Anregung von Pfarrer Wüst eine Kirche _____.	war erbaut ist worden erbaut wurde erbaut
f) Den 13. Juli 1859 starb er und _____ unter großer Beteiligung der Gemeindeglieder in Neuhoftung _____.	ist begraben worden wurde begraben war begraben
g) Um diese Zeit herum gelang es den Anhängern der lutherischen Kirche, beim Ministerium es durchzusetzen, daß in Neu-Stuttgart ein Pastorat _____.	wird gegründet wurde gegründet gegründet wurde
h) Auf allen Dokumenten, die von der Brüdergemeinde _____, solle in Zukunft folgende Benennung stehen: „Evangelisch- Lutherische Brüdergemeinde“.	erlassen werden erlassen wurden erlassen worden

8. Alternative Formen zum Passiv. Setzen Sie folgende Sätze ins Passiv und in die möglichen alternativen Formen.

Beispiel:

1. Schon Anfang der sechziger Jahre hat man in Neuhoffnung in einer Privatschule russisch gelernt.

Schon Anfang der sechziger Jahre **konnte** in Neuhoffnung in einer Privatschule russisch **gelernt werden**.

Schon Anfang der sechziger Jahre **lässt sich** in Neuhoffnung in einer Privatschule russisch **lernen**.

Schon Anfang der sechziger Jahre **ist** in Neuhoffnung in einer Privatschule russisch **zu lernen**.

Schon Anfang der sechziger Jahre **wurde** in Neuhoffnung in einer Privatschule russisch **gelernt**.

2. In Neuhoffnung, wie in den anderen 3 Kolonien hat man von nun an ein deutscher und ein russischer Lehrer angestellt. 4. Nach dem russischen Wehrpflichtgesetz von 1874, mußten auch die deutschen Kolonisten Soldaten stellen und zum erstenmal hat man bei Plewna Söhne der Brüdergemeinde in Reih und Glied ins Feuer geführt. 5. Im Sommer haben dann Neuhoffnung die Anhänger von Machno besetzt. 6. Während man ein Teil der Bevölkerung von Berdjansk auf dem Schiff nach Richtung Kaukasus abtransportiert hat, ist ein kleiner Teil zurückgeblieben. 7. Durch den starken Einfluß des pietistischen Pfarrers Eduard Wüst aus der separatistischen evangelischen Gemeinde Neuhoffnung bei Berdjansk hat man dieses Brudertum vertieft und gepflegt.

Partizip I und Partizip II in Adjektivfunktion.

9. Formen Sie die Partizipialkonstruktionen in Relativsätze um.

Partizip

- eine von Pfarrer Friedrich und W. H. Hoffmann ausgearbeitete Verfassung

- kleine mit Leintuch überspannte

Leiterwagen

- die von der Gemeinde

abgeschickten Deputierte

- die im Bericht des H. Ministers

festgelegten Rechte

- die darniederliegenden Brüder

- eine so wenig eingerichtete Gegend

- ein von der Regierung gegebene

Plan

-ein in Deutschland erfahrener Bauer

- ein von Neuhoffnung abgeschnittene

Reserveland

Relativsatz

Eine Verfassung, die von Pfarrer Friedrich und W. H. Hoffmann ausgearbeitet war.

10. Formen Sie die Sätze um.

Beispiel:

In den Kolonien wurde am Anfang alle Kleidung aus dem Stoff angefertigt, der selbstgewoben war.

In den Kolonien wurde am Anfang alle Kleidung aus selbstgewobenem Stoff angefertigt.

a) Von da an wurde sie von den Stoffen verdrängt, die in Berdjansk gekauft waren. b) In Sitten und Gebräuchen waren die Kolonisten weniger von den neuen Verhältnissen beeinflusst und behielten die alten Gewohnheiten bei, die sie aus Württemberg mitgebracht haben. c) Viele gaben den Fuhrlohn, den sie verdient haben, auf die Strafpredigt von E. Wüst hin, wieder den Flüchtlingen zurück. d) Sie beluden ihre langen Leiterwagen mit Soldaten, die krank und verwundet waren, und brachten sie aus der Krim in die 4 Kolonien der Brüdergemeinde. e) Cornies gebrauchte seine Macht, die fast uneingeschränkt war, als Vorsitzender des landwirtschaftlichen Vereins stets verantwortungsbewusst, manchmal auch autoritär, immer aber zum Wohl der Kolonie. f) Im Jahre 1841 gründete er bei Halbstadt auf einem Gelände, das ausgedehnt war, eine „Handwerkerkolonie“. g) Die Missionsfeste, die von Wüst veranstaltet waren, zogen nicht nur die Kolonisten aus den übrigen separierten Gemeinden an, sondern auch Lutheraner und Mennoniten aus den benachbarten Molotschnaer und Planer Kolonien.

11. Lesen Sie und übersetzen Sie die Texte. Äußern Sie eigene Meinung dazu. Nennen Sie die Vor- und Nachteile. Beantworten Sie folgende Fragen zu den Texten.

Handwerker unter den Ansiedlern

Die Brüdergemeinde brauchte eine Reihe von Jahren, bis sich schließlich in die neuen Verhältnisse einleben konnte. Auch wer in Deutschland ein erfahrener Bauer war, mußte hier in der neuen Heimat sich erst einarbeiten. Zudem

waren unter den Ansiedlern viele Handwerker. Unter den 50 Familienvätern, die in Neuhoffnung ansiedelten, waren: 1 Bäcker, 1 Schmied, 1 Friseur, 2 Zimmerleute, 1 Maurer, 1 Schuster, 2 Tuchmacher, 12 Leineweber und 3 Schneider- also 24 Handwerker, dann noch ein Lehrer und ein Kanzleibeamter und nur 24 Bauern, von denen sich einigenur mit Weinbau beschäftigt haben. Der Ackerbau wurde denn mit wenig Energie in den ersten Jahren betrieben. Auch konnte man am Anfang für das überschüssige Getreide fast keinen Absatz finden. Man mußte es in die Stadt Mariupol oder Taganrog fahren, da die Stadt Berdjansk später gegründet wurde. Dort deckte man sich auch mit den nötigen Produkten für den täglichen Bedarf ein. Bei den Fahrten in die Stadt spannten oft drei oder mehr Wirte zusammen, und am Anfang hatte man oft so manche Sprachschwierigkeiten durch die Unkenntnis der Landessprache zu überwinden. So soll ein Händler zu einem Kolonisten, nachdem er seinen Weizen angesehen hatte, gesagt haben: Syp!- (Schützte auf). Der Bauer verstand aber etwas ganz anderes darunter und sagte ganz verzweifelt: „Nein, mein Herr, lieber einen Rubel weniger, aber nicht noch einmal sieben!“

Das mit hohem Gras bedeckte Steppenland bot eine gute Weide und so wurden die Kolonisten zur Viehzucht geführt. Die drei Kolonien betrieben die Schafzucht auf dem von Neuhoffnung abgeschnittenen Reserveland von 1000 Dessjatinen, das denn auch den Namen „Schäfereiland“ erhielt.

In den Kolonien wurde am Anfang alle Kleidung aus selbstgewobenem Stoff, aus Hanf, Flachs, Wolle und aus Fellen angefertigt. Die Frauen spannen den Winter über und die Männer woben und schneiderten die einfache, aber dauerhafte und warme Kleidung. Die Leinwandweberei erreichte ihre höchste Entwicklung von 1836- 1845. Von da an wurde sie von den in Berdjansk gekauften

Stoffen verdrängt.

Fragen zum Text:

1. Welche Handwerker waren unter den Ansiedlern und wieviele?
2. Welche Schwierigkeiten hatten die Kolonisten, bis die Stadt Berdjansk gegründet wurde?
3. Wo mußte man hinfahren, um die nötigen Produkte für den täglichen Bedarf zu besorgen?
4. Was sollte der Händler zu einem Kolonisten, nachdem er seinen Weizen angesehen hatte, gesagt haben?
5. Was verstanden manchmal die Bauer unter dem „Syp!“?
6. Welchen Namen erhielt das Reserveland, auf dem drei Kolonien die Schafzucht betrieben?
7. Wie entwickelte sich die Leinwandweberei in den Kolonien?

12.

Volksschulen in den Schwaben-Kolonien.

Was nun die Schule betrifft, so hatte die Brüdergemeinde vor Eingreifen der russischen Regierung aus eigener Initiative den Versuch gemacht, auch in der Schule die russische Sprache einzuführen. Schon Anfang der sechziger Jahre wurde in Neuhoffnung in einer Privatschule russisch gelernt. Das Gebietsamt in Neuhoffnung wollte mit Hilfe der Landschaft des Berdjanser Kreises eine Zentralschule in Neuhoffnung gründen.

Zuerst sagte man zu, dann aber machte die Landschaft das Angebot, mehr Volksschulen zu gründen und sagte für diese eine Unterstützung und Lehrergehalt zu. So entstanden 1869 die Landschaftsschulen mit russischer Sprache. In Neuhoffnung,

wie in den anderen drei Kolonien waren von nun an ein deutscher und ein russischer Lehrer angestellt.

Durch die Verordnungen des Ministeriums für Volksaufklärung, in dessen Verwaltung die Schulen allmählich übergegangen sind, ist die russische

Sprache fast ausschließlich Unterrichtssprache geworden, nur einige Stunden für den Religionsunterricht und die Deutsche Sprache blieben übrig.

Fragen zum Text:

1. Auf welcher Grund wurde die russische Sprache in den Schulen eingeführt?
2. Seit wann wurde in Neuhoftnung russisch gelernt?
3. Wann entstanden die Landschaftschulen?

4. Welche ist die Unterrichtssprache geworden? Äußern Sie Ihre Meinung dazu?

5. Welche zwei Stunden wurden auf Deutsch unterrichtet? Wie meinen Sie, warum?

Verfasser: Nina Sokolovjak,
 Berdjansk

Трагические страницы нашей истории

Члены общества Центра немецкой культуры «Видерштраль» приняли активное участие в локальном семинаре «BIZ-Ukraine» по истории и краеведению, который состоялся 08 сентября 2017 года в Совете немцев Украины (г.Киев).

С интересными докладами на тему: «Великие даты истории: 500-летие Реформации; 250-летие киевской кирхи Святой Екатерины» выступила на семинаре член общества ЦНК «Видерштраль» Сулима Людмила Николаевна (журналист, историк, автор книг об истории своего рода).

С текстами докладов можно ознакомиться на страницах 3-8.

Очень много вопросов вызвала тема Быковнянских захоронений этнических немцев Киева. Амонс Андрей Иванович (полковник юстиции в отставке, автор статей, книг о репрессиях.; член Комиссии Киеврады по вопросам реабилитации) рассказал о своих многолетних исследованиях Быковнянских захоронений, призвал участников семинара активно включиться в процесс расследований.

Как отметила в своем выступлении руководитель «BIZ-Ukraine» Людмила Коваленко-Шнайдер: «Одной из основных задач потомков – есть память об истории своего рода, своего народа,

своей нации. В истории этнических немцев Украины есть много нераскрытых трагических страниц и нам важно проводить образовательную работу в этом направлении. Не должно быть пропавших без вести, надо восстановить достоверные исторические факты, помочь семьям найти могилы родных и близких».

Далее вниманию читателей предлагаются фрагменты книги А.И.Амонса «Быковнянские захоронения киевских немцев», которая в данное время готовится к печати.

На фото: Участники семинара. Бюро СЧУ.

**Быковнянские захоронения
киевских немцев
К 80-й годовщине Сталинских
репрессий в Украине.**

ИСТОРИЧЕСКАЯ СПРАВКА

по материалам массовых захоронений жертв политических репрессий 30-40-х годов XX столетия на территории 19-20 кварталов Днепровского лесничества у пос. Быковня в г. Киеве.

Специальный участок для проведения тайных захоронений жертв массовых политических репрессий периода 1937-1941 годов создан на основании решения Киевского горсовета от 20 марта 1937 года (п. 39 протокола заседания президиума Киевского горсовета о выделении земельного участка площадью в 4 га. для специальных целей НКВД УССР в секретной части). (1)

На основании этого решения в марте - июне 1937 года на территории 19-20 кварталов Днепровского лесничества у поселка Быковня был огражден высоким деревянным забором участок молодого леса площадью в 5,3 га. С одной стороны забора были сделаны большие ворота, за которыми справа, внутри огражденной территории, построили небольшой одноэтажный домик, в котором круглосуточно размещалась вооруженная охрана.

Из материалов уголовного дела № 50 - 0092 и многочисленных архивных документов усматривается, что с августа 1937 года по 17 сентября 1941 года, данный объект постоянно использовался сотрудниками органов НКВД УССР, для систематических захоронений на его территории трупов расстрелянных узников киевских тюрем.

Неоднократно в ночное время на указанную территорию приезжали крытые брезентом грузовые автомашины, привозившие для захоронения из городских тюрем трупы расстрелянных "врагов народа". Тела этих людей тайно закапывались на охраняемой

сотрудниками НКВД территории. Никакого документального учета и регистрации привозимых трупов и мест их захоронения не проводилось.

На фото: Монумент в память погибших.

Однако статистические данные архивных документов только за период 1937-1938 годов подтверждают проведение в это время в Киеве 17 329 расстрелов, после чего тела этих людей привозились для тайного захоронения на эту территорию. (2) Архив СБУ, стат. отчеты за 1937-1938 годы; личный архив.

После завершения массовых политических репрессий 1937-1938 годов в течение 1939-1941 годов на Быковнянском спецучастке также постоянно проводились систематические захоронения расстрелянных в городских тюрьмах людей.

(1. Архив, ВП ЦРУ, материалы уголовного дела № 50-0092.; 2. Архив СБУ, стат. отчеты за 1937-1938 годы; личный архив.)

Однако архивных документов, подтверждающих эти преступные деяния, сохранилось крайне мало. Несмотря на отдельные материалы за этот период, точно указать количество расстрелянных и захороненных в период 1939-1941 годов на данной территории пока не представляется возможным. (3)

Тем не менее, проведенные ранее раскопки, уже сейчас дают возможность утверждать, что на этой территории в 1939-1941 годах, проводились не только захоронения местных "врагов народа", но и заключенных доставлен

ных этапами в Киев из тюрем Западной Украины и иных мест, которые до расстрела длительное время содержались в киевских тюрьмах.

Впервые о массовых захоронениях жертв политических репрессий на Киевщине заговорили в октябре 1941 года, когда немецкие оккупационные власти заинтересовались безымянными захоронениями в лесу у поселка Быковня.

Именно тогда – 8 октября 1941 года в местной газете "Українське слово" появилась статья под названием "Шляхом мордувань", в которой были описаны зверства большевиков, расстрелявших тысячи мирных людей в период политического террора в Львове, Риге, Минске, Киеве и ряде других городов Советского Союза. В статье указывалось, что рядом с Киевом у поселка Быковня, в 2-х км. от дороги "Киев-Чернигов", в лесу обнаружено тайное захоронение жертв политических репрессий на Киевщине. (4)

Действительно в конце сентября и начале октября 1941 года немецкие офицеры, используя местных жителей, дважды провели на участке лесной территории, охранявшейся в советское время сотрудниками НКВД, первые пробные раскопки, которые показали, что здесь закопаны сотни трупов расстрелянных мирных жителей и военнослужащих Красной Армии. Со слов местных жителей, немцам стало известно, что трупы расстрелянных людей сюда свозились ночью, начиная с 1937 года, и продолжалось это до самого отступления советских войск из Киева. Весной 1942 года немецким командованием с участием местного населения еще раз были проведены раскопки, в ходе которых вновь были выявлены факты массовых захоронений расстрелянных узников киевских тюрем. Найти польские захоронения, которые пытались тогда найти, не удалось.

Именно тогда впервые стало известно о политических репрессиях на Украине и в Киеве в частности. Осень 1941 года и весна 1942 года стали датами первых официальных раскопок захороненных здесь людей. Повторно эта территория исследовалась заочно в начале 1944 года работниками областной комиссии по установлению злодеяний немецких захватчиков. Данное захоронение ими официально, без достаточных оснований, было определено, как место захоронения жертв немецких преступлений.

(3. Архив, ВП ЦРУ, материалы уголовного дела № 50-0092.; 4. Архив, ВП ЦРУ, материалы уголовного дела № 50-0092.)

После окончания войны, в конце 40-х годов XX столетия, эта территория уже никем не охранялась. Местные жители, разобрав деревянный забор, кое-где стали самовольно проводить раскопки довоенных захоронений, в которых находили останки сотен тел расстрелянных людей. Они забирали их личные вещи, украшения, а у некоторых снимали с зубов золотые коронки и мосты из драгоценных металлов.

В последующие годы, вплоть до 1971 года, подобные акции продолжали проводиться подростками, проживавшими в Быковне и на ДРВЗ. Эти лица раскопали десятки захоронений, из которых извлекали ценные вещи расстрелянных людей, золотые коронки, мосты, монеты различных номиналов и вещи личного пользования.

В виду неоднократных обращений общественности и решением правительства УССР весной 1971 года было решено произвести исследования данной местности. В связи с этим была создана 1-я Правительственная комиссия, которая с 19 по 22 апреля 1971 года под председательством министра внутренних дел УССР И.Х. Головченко провела раскопки на территории спецучастка НКВД. В течение 4 дней работы комиссии с использова-

нием группы военнослужащих и техники было раскопано и изучено 207 ям. Исследовано 3805 останков расстрелянных людей, из которых 3049 были мужскими, 105 женскими и часть определить не удалось. Обнаруженные останки людей были захоронены на данной территории в братском захоронении.

24 апреля 1971 года в газете "Правда Украины" появилась статья, в которой сообщалось, что на территории 19-го квартала Днепропетровского лесничества у поселка Быковня обнаружено захоронение нескольких тысяч советских людей, расстрелянных в годы войны немецкими оккупантами.

28 апреля 1971 года 1-й Правительственной комиссией был подготовлен акт о результатах вскрытия мест захоронения и исследования останков людей, обнаруженных в Дарницком лесном массиве на территории 19-го квартала зеленой зоны г. Киева. Вскрытие 207 ям с человеческими телами военнопленных и гражданского населения производилось подразделением внутренних войск МВД. 3 805 останков человеческих тел в 29 деревянных контейнерах были захоронены в братской могиле. Вывод комиссии был однозначным: В данном месте обнаружены и перезахоронены останки советских граждан, погибших от рук немецких захватчиков в период оккупации города Киева в 1941-1943 годов. (5).

Таким был вывод 1-й Правительственной комиссии, которая скрыла факты массовых расстрелов местного населения в довоенные годы сотрудниками органов НКВД УССР, обвинив в этом немецкие оккупационные власти. (5. Архив ВП Центрального региона Украины, дело № 50-0092, т.1, стр. 170-192.).

В связи с тем, что самовольные раскопки на территории 19-го квартала Днепропетровского лесничества продолжались в последующем и до конца не был решен вопрос о захороненных здесь людях 24 декабря 1987 года рас-

поряжением Совета Министров Украинской ССР № 672-р была создана Вторая Правительственная комиссия под председательством министра Внутренних дел УССР И.Д. Гладуша, которая 30 декабря она закончила свою работу.

В отчете о проведенной работе Правительственная комиссия указала, что во время работ с 18 по 24 декабря 1987 года территория 19-20 кварталов Днепропетровского лесничества площадью в 4 га. была условно разбита на 121 квадрат со сторонами по 20 метров. В 44 квадратах обнаружены останки расстрелянных людей. По мере извлечения человеческих останков из мест, находившихся на территории 121 обследованного квадрата, составлено 68 актов, в которых указаны результаты их исследования. В процессе вскрытия захоронений обнаружены и изучены останки 2 518 человек, остатки их одежды, обуви, предметов личного обихода.

Обнаруженные человеческие останки помещены в 42 деревянных ящика вместе с остатками извлеченных из захоронений вещей и 25 декабря в присутствии Правительственной комиссии перезахоронены в братской могиле рядом с местом их первичного погребения.

Вывод комиссии был подобен предыдущему: На территории 19-20 квадратов Днепропетровского лесничества у поселка Быковня находится захоронение советских граждан, расстрелянных немецкими оккупантами в период 1941-1943 годов. На месте перезахоронения планировалось установить памятник. (6)

8 декабря 1988 года распоряжением Совета Министров УССР была возобновлена работа 2-й Правительственной комиссии под председательством министра внутренних дел УССР И.Д. Гладуша (фактически создана 3-я Правительственная комиссия) для дополнительного изучения обстоятельств и документов по фактам массовых захоро-

нений расстрелянных людей на территории 19 и 20 кварталов Днепровского лесничества Дарницкого лесопаркового хозяйства у поселка Быковня, в городе Киеве.

Параллельно с этим 6 декабря 1988 года прокуратурой УССР была образована следственная группа, которая фактически занималась расследованием обстоятельств массовых захоронений расстрелянных людей на территории 19-20 кварталов Днепровского лесничества у поселка Быковня. (6. Архив ВП Центрального региона Украины, дело № 50-0092, т.1, стр. 193-194.)

В период с 17 по 29 апреля 1989 года членами следственной группы на территории 19-20 кварталов Днепровского лесничества у поселка Быковня были проведены очередные раскопки захоронений 30-х годов прошлого столетия. В процессе исследования территории было установлено 45 ранее не исследованных захоронений, в которых в ходе эксгумационных работ обнаружены и исследованы человеческие останки. В последующем они были захоронены в братском погребении.

По результатам проведенного расследования обстоятельств безымянных захоронений расстрелянных советских граждан и проведенных в связи с этим раскопок 31 мая 1989 года работниками прокуратуры республики составлена и направлена членам Правительственной комиссии докладная записка. В ней детально описывались результаты проведенного расследования, а также делался вывод о том, что на изученной территории Быковнянского леса захоронены останки советских граждан, расстрелянных в 1936-1941 годах работниками НКВД УССР на основании решений внесудебных и судебных органов СССР. (7).

Этот вывод впервые удалось опубликовать в прессе и официально сообщить, что на территории 19 – 20 кварталов Днепровского лесничества у поселка Быковня покоятся останки

В период с 17 по 29 апреля 1989 года членами следственной группы на территории 19-20 кварталов Днепровского лесничества у поселка Быковня были проведены очередные раскопки захоронений 30-х годов прошлого столетия. В процессе исследования территории было установлено 45 ранее не исследованных захоронений, в которых в ходе эксгумационных работ обнаружены и исследованы человеческие останки. В последующем они были захоронены в братском погребении.

По результатам проведенного расследования обстоятельств безымянных захоронений расстрелянных советских граждан и проведенных в связи с этим раскопок 31 мая 1989 года работниками прокуратуры республики составлена и направлена членам Правительственной комиссии докладная записка. В ней детально описывались результаты проведенного расследования, а также делался вывод о том, что на изученной территории Быковнянского леса захоронены останки советских граждан, расстрелянных в 1936-1941 годах работниками НКВД УССР на основании решений внесудебных и судебных органов СССР. (7).

Этот вывод впервые удалось опубликовать в прессе и официально сообщить, что на территории 19 – 20 кварталов Днепровского лесничества у поселка Быковня покоятся останки советских людей, расстрелянных в период массовых политических репрессий на Украине в довоенное время.

В дальнейшем, с 1991 по 2001 годы, военной прокуратурой Центрального региона Украины, продолжалось расследование обстоятельств массовых расстрелов советских граждан сотрудниками органов НКВД на территории г. Киева и области, установление фамилий всех расстрелянных и погребенных на территории бывшего спецучастка НКВД у поселка Быковня. При этом, устанавливались должностные лица,

причастные к проведению этих бесчеловечных акций на основании решений внесудебных и судебных органов в период с начала 1937 года до 17 сентября 1941 года.

На основании материалов проведенного в 1989 году расследования, материалов исследований 1-й и 2-й Правительственных комиссий фактически установлено, что на территории 19 - 20 кварталов Днепровского лесничества помимо советских граждан в период 1940-1941 годов были захоронены тела бывших граждан польского государства, а также советских граждан различных национальностей. Среди них было немало немцев, расстрелянных в то время в Киевских тюрьмах на основании решений различных внесудебных органов. Однако, в официальном отчете, эти факты не указывались.

На основании распоряжения Совета Министров УССР от 8 декабря 1988 года № 534 3-й Правительственной комиссией с 8 декабря 1988 года по апрель 1989 года проведена определенная работа, связанная с изучением архивных материалов, результатов проведенного расследования.

(7. Архив ВП Центрального региона Украины, дело № 50-0092, т.1, стр. 196-230.)

Ими были изучены материалы по перезахоронению 6323 человек, обнаруженных в ходе раскопок 1971, 1987, 1989 годов. Члены комиссии пришли к единогласному выводу, что на территории 19-20 кварталов Днепровского лесничества у поселка Быковня находится захоронение жертв массовых политических репрессий 1936-1941 годов. В связи с этим, по их мнению, в данном месте следует установить памятник жертвам политических репрессий, а прокуратуре УССР продолжить расследование дела с целью установления всех жертв массовых репрессий прошлых лет.

Сообщение Правительственной комиссии было опубликовано в прессе. Шло время, расследование обстоятельств массовых репрессий продолжалось, однако вопрос о проведении полных объективных раскопок всех мест массовых захоронений репрессированных граждан оставался открытым.

Лишь осенью 2001 года, Государственной Межведомственной комиссией по увековечению памяти жертв войн и политических репрессий при Кабинете Министров Украины была предпринята попытка в ходе проводимых исследований территории 19-20 квартала Днепровского лесничества Дарницкого лесопаркового хозяйства, осуществить плановые раскопки предполагаемых мест массовых захоронений жертв политических репрессий на Украине.

В ходе проведенных исследований обнаружено несколько десятков мест предполагаемого захоронения расстрелянных. При вскрытии 8 из них там выявлены останки расстрелянных людей, захороненных предположительно в период 1937 - 1938 годов. Это подтверждалось фрагментами найденной обуви, вещей с указанными на них датами. Останки этих людей согласно проведенным исследованиям, принадлежали жителям Украинской ССР.

Тем не менее, в одной из ям, были обнаружены исключительно фрагменты вещей, одежды, обуви, пуговицы, польские монеты, записи на польском языке. Находки в своей совокупности подтверждали версию о захоронении на данной территории бывших польских военнослужащих и граждан Польши. (8)

Из-за недостатка времени и в виду плохих погодных условий поисковые работы тогда были приостановлены.

В процессе экспертного исследования человеческих останков, фрагментов одежды, обмундирования, обуви, индивидуальных вещей, обнаруженных

в 8 захоронениях, выявлено 270 останков расстрелянных в тюрьмах Киева заключенных, которые были захоронены на территории бывшего спецучастка НКВД.

Таким образом, в ходе раскопок лесного кладбища НКВД, проведенных в 1971, 1987, 1989, 2001 годах обнаружено и перезахоронено более 7 640 останков расстрелянных людей. (8. Материалы раскопок 2001 года. Личный архив.)

Проведение последующих эксгумационных работ на территории данного лесного участка увеличило число найденных безымянных захоронений до 491 и останков, безвинно расстрелянных и захороненных в этом месте людей до 12 345. (9)

Так, в 2006 году в ходе археологических исследований и эксгумационных работ в 65 захоронениях обнаружено, и исследовано, а затем погребено в братском захоронении еще 1 870 человеческих останков.

Подобные работы, проведенные в 2007 году на данной территории, увеличили число найденных захоронений на 44, а число безымянных человеческих останков на 1 042.

Работы, проведенные летом 2011 года на территории 19-20 кварталов Днепровского лесничества, увеличили число найденных захоронений на 88, человеческих останков на 2 072.

Летние археологические изыскания 2012 года дали возможность исследовать еще 9 новых захоронений в основном под центральной аллеей в районе 20-го квартала Днепровского лесничества. Было выявлено и перезахоронено в братских могилах еще 193 человеческих останков. (10) Там же.

Таким образом, в результате археологических раскопок 2006, 2007, 2011, 2012 годов дополнительно выявлено и раскопано 206 захоронений периода 1937-1941 годов, в которых найдено, а затем после детальной обработки и изучения перезахоронено в двух брат-

ских могилах 5 177 останков бывших узников киевских тюрем. Среди них были люди самых различных национальностей, в том числе и киевских немцев, пострадавших от сталинских репрессий на основании приказа НКВД СССР № 00439, а также других репрессивных указаний советского руководства НКВД.

За период археологических исследований обнаружено на территории бывшего спецучастка НКВД (ныне территория Национального Заповедника «Бковнянские могилы») в 206 безымянных захоронениях 5 463 вещи (включая документы, деньги, монеты, награды, драгоценные украшения, предметы личного обихода) польского производства или чеканки и более 25 000 советского. Там же попадались и вещи немецкого производства, как то - немецкая косметика, обувь, вещи личного обихода, найденные в ямах-захоронениях среди сохранившихся останков узников киевских тюрем. (10)

Анализируя итоги раскопок 1971, 1987, 1989, 2001, 2006, 2007, 2011, 2012 годов, можно утверждать, что в процессе этих исследований найдено в 491 тайном захоронении не менее 12 345 человеческих останков. Это бывшие граждане СССР и иностранцы из числа поляков, немцев, румын, чехов и представителей других государств. В этом месте захоронены люди более 35 национальностей. (11) (9. Личный архив автора. 10. Там же. 11. Там же.)

Наиболее многочисленной является прослойка из польских граждан - около 4000 человек и советских граждан польской национальности, расстрелянных в соответствии с приказом № 00485 - 1937 года наркома Внутренних Дел СССР тов. Ежова, превышающая 5000 человек. То есть, на Быковнянском спецучастке НКВД захоронено более 9000 человек польской национальности, т.е. около 25-30% от числа всех захороненных в этом месте, факт расстрела которых подтверждается архивными

документами и свидетельскими показаниями. (12)

Следом за представителями польской национальности сталинским репрессиям подверглись немцы, проживавшие в Киеве и области, а также советские граждане из смешанных семей, которые в соответствии с приказом НКВД СССР № 00439 подверглись массовым арестам и после их репрессирования многие из них были расстреляны. Их тела тайно захоронены на территории лесного спец. участка НКВД в районе поселка Быковня под Киевом.

Репрессии в отношении них, начавшиеся в июле-августе 1937 года, продолжались фактически до ноября 1938 года. Немцы были репрессированы не только по немецкой линии. Их нередко арестовывали, осуждали и расстреливали и по другим линиям и основаниям.

На сегодняшний день общая численность репрессированных и расстрелянных в Киеве граждан немецкой национальности не подсчитана, но можно реально утверждать, что она составляет не одну сотню человек, а число расстрелянных в Киеве немцев может достигать до 1000 человек.

В опубликованной автором книге «Быковнянские жертвы» в списке, включающем 7 266 человек, среди массы польских фамилий есть немало и немецких. Все эти люди были «осуждены» Высшей Двойкой НКВД СССР и расстреляны в Киеве. Их тела были тайно погребены в безымянных ямах-могилах на территории бывшего спец. участка НКВД УССР у пос. Быковня и до настоящего времени сотни немецких семей из Киева не знают места погребения родных и близких, где их останки многие десятилетия покоятся в местном лесу.

Национальные операции НКВД это серия массовых репрессивных кампаний, проводившихся органами НКВД СССР в период Большого террора

1937-1938 годов и направленных в основном против лиц других для руководства СССР национальностей (поляков, немцев, латышей, литовцев, эстонцев, финнов, греков, румын, болгар, китайцев, иранцев, афганцев и других). Целью «национальных операций» провозглашалась борьба с диверсионно-повстанческими и шпионскими кадрами разведок капиталистических стран. С августа 1937 года по ноябрь 1938 года в рамках всех «национальных операций» было осуждено 335 513 человек, из них приговорено к расстрелу 247 157 человек, то есть 73,66 % от общего числа осуждённых[1].

Общая численность людей, захороненных на территории Быковнянского спецучастка НКВД УССР, составляет не менее 35 000 человек, согласно документальным данным и материалам расследованного уголовного дела о массовых захоронениях жертв политических репрессий 1937-1941 годов на Киевщине. В это число входят и представители национальных меньшинств, среди которых немало поляков, немцев, румын, молдаван, греков и представителей других национальностей. Все они жертвы политического террора, который многие годы господствовал в советский период на Украине.

В настоящее время здесь воздвигнут Мемориальный комплекс. Родные и близкие погибших должны приезжать в это место, чтобы отдать дань памяти своим родственникам. Они не должны забывать те страшные времена, когда жизнь каждого человека зависела от воли и политических взглядов главы советского государства и подчиненных ему репрессивных органов.

(12. Архив ВП ЦРУ, мат. уголовного дела № 50-0092 и личного архива автора.)

А.И.Амонс,
Киев

Auf Wiedersehen und bis bald!

Вестник Информационно-образовательного центра BIZ в Украине
издается при финансовой поддержке Федерального правительства Германии
через БФ «Общество Развития» г.Одесса
и ЦНК «Widerstrahl» г.Киев

Главный редактор: Коваленко-Шнайдер Л.

Редактор: Зиневич С.

Дизайн: Кожина Т.

Украина, Киев, ул. Владимирская 37, оф. 14

Бюро «BIZ-Ukraine»,

ЦНК «Widerstrahl», 01001

Тел.: (044) 239-31-45(54)

e-mail: biz@deutsche.in.ua